

Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Hana Špaleková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana ŠPALEKOVÁ**
Osobní číslo: **H07541**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti úřadu práce, nezaměstnanost, dlouhodobá nezaměstnanost, trh práce.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. Státní sociální podpora. Olomouc: Anag, 2003. ISBN 80-7263-159-4.

BUCHTOVÁ, B. A KOL. Nezaměstnanost -- psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-85850-60-5.

MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-60-5.

VÝROST, J. SLAMĚNÍK, I. Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 27.4.2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na dlouhodobou nezaměstnanost, která je vážným problémem současné společnosti a to, jak ekonomickým, tak společenským.

Ve své práci se zabývám vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti na sociální rozměr života jednotlivce.

Teoretická část je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola až třetí kapitola je zaměřená na základní pojmy a souvislosti nezaměstnanosti, řešení důsledků nezaměstnanosti a aktivní politika nezaměstnanosti. Ve čtvrté kapitole vymezuji pojem dlouhodobé nezaměstnanosti a zabývám se obecnými důsledky. Pátá kapitola je věnována důsledkům dlouhodobé nezaměstnanosti na člověka. V šesté kapitole se zabývám konkrétním řešením dlouhodobé nezaměstnanosti na Úřadu práce v Uherském Hradišti.

Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum s využitím dotazníku. Praktická část se zabývá vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti na finanční situaci člověka, jeho sociálním začleněním a vlivem na jeho zdraví.

Klíčová slova: nezaměstnanost, Úřad práce, dlouhodobá nezaměstnanost, aktivní politika zaměstnanosti.

ABSTRACT

My bachelor thesis focuses on the long period unemployment which is serious economical and social problem for the present society.

In my work, I deal with influence of a long period unemployment on the social element of person life.

Theoretical part is divided into six chapters. The first three chapters focus on the basic terms, the unemployment link, solving consequences of unemployment and active policy of unemployment. I specify term of a long period unemployment in the 4th chapter. I also deal with general results in this chapter. The 5th chapter deals with results of a long period unemployment on a human life. In the 6th chapter I pursue on the specific solution of a long period unemployment in the Labour office in Uherske Hradiste.

Practical part focuses on a quantitative research based on the questionnaire. Practical part deals with influence of a long period unemployment on the person financial situation and his health.

Keywords: unemployment, labour office, long period unemployment, active policy of unemployment.

Poděkování:

Ráda bych vyjádřila svou vděčnost vedoucí mé bakalářské práce, paní Mgr. Evě Šalenové, za čas a úsilí, které mi věnovala po dobu studia i v průběhu sestavování této práce a zejména za velmi cenné rady a připomínky, týkající se obsahu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti, 29.4.2011

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NEZAMĚSTNANOST	12
1.1 Pojem nezaměstnanost	12
1.1.1 Obecné příčiny nezaměstnanosti	12
1.2 Druhy nezaměstnanosti	13
1.3 Souvislosti nezaměstnanosti.....	14
1.3.1 Sociologické souvislosti nezaměstnanosti	14
1.3.2 Andragogické souvislosti nezaměstnanosti.....	15
1.3.3 Psychologické souvislosti nezaměstnanosti	15
2 ŘEŠENÍ NEZAMĚSTNANOSTI	17
2.1 Zákon o zaměstnanosti	17
2.2 Úřad práce	17
2.2.1 Podpora v nezaměstnanosti	17
2.3 Státní sociální podpora	19
3 AKTIVNÍ POLITIKA NEZAMĚSTNANOSTI	21
3.1 Rekvalifikace.....	21
3.2 Investiční pobídky	22
3.3 Veřejně prospěšné práce.....	22
3.4 Společensky účelná pracovní místa.....	22
3.5 Příspěvek na zapracování	22
3.6 Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský záměr	23
3.7 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením	23
3.8 Pracovní rehabilitace	23
3.9 Pracovní a psychologické poradenství	24
4 DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST	25
4.1 Struktura skupin dlouhodobě nezaměstnaných	25
4.2 Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	25
4.2.1 Ekonomické důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	26
4.2.2 Sociální důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	26
5 VLIV DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI NA ČLOVĚKA	28
5.1 Kvalita života	28
5.2 Volný čas.....	28

5.3 Rodina	29
5.3.1 Hospodaření rodin nezaměstnaného.....	29
5.4 Zdraví	30
5.4.1 Psychické zdraví.....	30
5.4.2 Fyzické zdraví	31
5.4.3 Léčení nemocí v důsledku nezaměstnanosti	31
6 CHARAKTERISTIKA ÚŘADU PRÁCE V UHERSKÉM HRADIŠTI.....	33
6.1 Vývoj nezaměstnanosti.....	33
6.2 Vývoj délky nezaměstnanosti.....	34
6.3 Situace problémových skupin na trhu práce	35
6.4 APZ	35
6.4.1 SÚPM.....	36
6.4.2 VPP.....	36
6.4.3 Chráněné dílny	36
6.4.4 Rekvalifikace.....	36
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
7 METODIKA VÝZKUMU	39
7.1 Charakteristika výzkumu.....	39
7.2 Cíl výzkumu	39
7.3 Výzkumné předpoklady	39
7.4 Výzkumný soubor	39
7.5 Metoda výzkumu a struktura dotazníku	40
8 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	42
9 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ A VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ.....	47
ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	52
SEZNAM PŘÍLOH	54

ÚVOD

Tématem mé závěrečné bakalářské práce je dlouhodobá nezaměstnanost, důsledky této nepříznivé situace na člověka a řešení dlouhodobé nezaměstnanosti na úřadu práce v Uherském Hradišti.

Nezaměstnanost je složitý problém, který provází život dnešní společnosti a je nedílnou součástí každodenní reality.

Zkoumají se příčiny a důsledky nezaměstnanosti, jelikož způsobují změny nejen v sociální struktuře společnosti, ale má také značný vliv na psychiku jedince. Postihuje lidi mladé, staré, se základním i vysokoškolským vzděláním. Zasahuje jednotlivce, jeho rodinu, sociální okolí s celou společností.

Rostoucí nezaměstnanost a nízká nabídka volných pracovních míst způsobuje dlouhodobou nezaměstnanost. Uchazeči, kteří spadají do skupiny dlouhodobě evidovaných potřebují zvýšenou péči, jelikož u nich dochází ke ztrátě pracovních návyků, motivace a sociálnímu vyloučení a lidé si připadají nepotřební.

Úkolem úřadu práce je snížit počty dlouhodobě evidovaných uchazečů a to pomocí APZ – aktivní politika nezaměstnanosti, která je zabezpečována na úřadu práce v Uherském Hradišti na dobré úrovni a je cíleně zaměřována na sledovanou skupinu dlouhodobě evidovaných uchazečů, která má neustálou tendenci růstu. Velmi důležité místo v tomto systému náleží poradenským aktivitám.

Pracuji na úřadu práce v Uherském Hradišti na oddělení poradenství pro zprostředkování zaměstnání. V každodenní práci se setkávám, jak s uchazeči, tak s potencionálními zaměstnavateli, kteří přicházejí s požadavky na uchazeče, které potřebují na volné pracovní místa. Jejich požadavky zní „Neposílejte nám lidi, kteří jsou zde dlouho, o ty nemáme zájem a těm se ani nechce pracovat. My potřebujeme lidi, kteří chtějí pracovat a nemají problém s alkoholem“. Častým vyřčeným přáním zaměstnavatelů je také požadavek na věk, který si obhajují tím, že mají mladý kolektiv. Vzhledem k tomu, že kritérium věku je diskriminační, jdou na mě oklikou a požadavek je směřován na vyšší vzdělání, aktivní znalost jazyků a podobně. Tím dochází k tomu, že starší uchazeči velmi často podmínky nesplňují a jejich délka evidence se prodlužuje. To samé platí pro uchazeče se základním vzděláním, také matky pečující o malé děti těžko nachází uplatnění, i když požadavky zaměstnavatelů splňují, nejsou vzhledem k péči o dítě flexibilní a nemají možnost pružné pracovní doby a opět dochází k tomu, že většina z nich spadá do skupiny dlouhodobě evidovaných. Když s těmito lidmi jedním, často slyším smutné konstatování, kterému musím dát v duchu za pravdu, ale samozřejmě se je snažím povzbudit. Mé zkušenosti nasvědčují tomu, že rizikové skupiny jako jsou starší lidé, lidé se základním vzděláním, lidé zdravotně znevýhodnění zůstávají v evidenci déle než ostatní a jejich šance na získání zaměstnání je bez naší pomoci nízká.

K tématu chci přistupovat systematicky, vycházím z teoretických znalostí, charakteristiky dlouhodobě evidovaných a nástrojích aktivní politiky zaměstnanosti použitelných pro skupinu dlouhodobě evidovaných na úřadu práce v Uherském Hradišti.

V praktické části jsem se zaměřila na důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti v kontextu na jedince a jeho finanční situaci, sociální kontakt a zdraví.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NEZAMĚŠTNANOST

1.1 Pojem nezaměstnanost

Objasnění tohoto jevu je tradičně interpretováno především prostřednictvím ekonomického pohledu, jelikož nezaměstnanost představuje jeden z klíčových ukazatelů ekonomiky.

Obvykle se vychází z faktu, že samotná existence nezaměstnanosti je vlastně přirozeným fenoménem a atributem svobodné společnosti, založené na tržním mechanismu a demokracii. Její existence primárně vyplývá a je ospravedlněna potřebami:

- pohybu ekonomiky, který si vyžaduje i odpovídající pohyb pracovníků, což je spojeno s určitým časem, v kterém se oba pohyby vzájemně přizpůsobují,
- svobodné volby osob, jejich svobodného rozhodování o tom, zda přijmou zaměstnání, nebo zda budou existenčně závislé na jiných příjmech než na příjmech realizovaných na trhu práce, zejména na různých dávkách sociálního státu, podporách od charitativních organizací nebo ze strany rodiny, či na příjmech z činnosti v neformální ekonomice.

Nezaměstnanost je spojena se ztrátou významné sociální role a se snížením z ní vyplývajících statusu. Ztráta zaměstnání proto vede k sociální degradaci, nezaměstnaný je, i když většinou jen dočasně, vyřazen ze společnosti. (Vágnerová, 744, 2004).

Z výše uvedených důvodů je zřejmé, že pokud člověk ztratí zaměstnání, je to pro něj zásadní zásah do života, který se negativně projevuje na nemožnosti uspokojit životní potřeby, nezanedbatelný je i jistý pokles životní úrovně, či možná ztráta denního režimu, návyků a omezení sociálních kontaktů.

Kdo je tedy vlastně nezaměstnaný? Např. Peterka definuje nezaměstnanou osobu jako „práce schopnou osobu, nemající vlády nad výrobními prostředky, nucenou hledat obživu pracovní smlouvou, která práci pozbyla a nemůže nalézt z důvodů objektivních, tj. mimo její osobu ležících, novou práci přiměřenou svému pravidelnému povolání, za mzdu v době a místě obvyklou a aspoň svým nezbytným potřebám odpovídajícím. (Mareš, 2002, s.16)

1.1.1 Obecné příčiny nezaměstnanosti

V souvislosti s nezaměstnaností hovoříme o mnoha problémech, které jsou příčinami. Mezi nejčastěji diskutované důvody tohoto jevu řadíme:

- Nedokonalý trh práce
- Nedokonalé informace o pracovních místech, pojištění a podpory v nezaměstnanosti
- Zákon o minimální mzdě
- Nízká kvalifikace, nízká úroveň vzdělání,
- Věk, pohlaví
- Sociální kategorie
- Abstinance motivace najít si práci a pracovat
- Osobnostní nebo sociální patologie
- Nízká mobilita, pružnost a ochota stěhovat se za prací

1.2 Druhy nezaměstnanosti

Frikční nezaměstnanost vzniká v důsledku neustálého pohybu lidí mezi oblastmi a pracovními místy nebo v průběhu jednotlivých stádií životního cyklu. Dokonce, i kdyby se ekonomika nacházela ve stavu plné zaměstnanosti, byla by zde vždy určitá fluktuace – lidé, kteří hledají zaměstnání po absolvování školy, nebo se stěhují do jiného města, ženy se mohou vracet do práce poté, co měly děti. Protože frikčně nezaměstnaní pracovníci často přecházejí z jedné práce do druhé, nebo shánějí lepší zaměstnání, má se obvykle za to, že jsou nezaměstnaní "dobrovolně".

Strukturální nezaměstnanost se objevuje tam, kde je nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovních. Nesoulad může vzniknout proto, že se poptávka po určitém druhu práce zvyšuje, zatímco poptávka po jiném druhu se snižuje, a nabídka se ani v jednom případě nepřizpůsobuje dostatečně rychle. Díky tomu se často setkáváme s nerovnováhami u jednotlivých povolání nebo oblastí, protože určité sektory se rozvíjejí, zatímco jiné upadají. Např. těžební oblasti, kde jsou převážně pracovníci školení pro důlní činnost, která je pro jiné obory nepoužitelná.

Cyklická nezaměstnanost- hovoříme o ní, je-li celková poptávka po práci nízká. Jestliže se celkové výdaje a produkt snižují, nezaměstnanost se zvyšuje prakticky všude. Tento stav nastává zejména v období hospodářské recese (část hospodářského cyklu směřující ke dnu), pracovníci jsou propouštěni bez nároku na návrat.

Skrytá nezaměstnanost - jde o osoby, které jsou fakticky nezaměstnané, ale nejsou jako nezaměstnaní registrováni, i když zaměstnání nemají a při dostatečné nabídce by je přijali. U skryté nezaměstnanosti si nezaměstnaná osoba nehledá práci a ani jako nezaměstnaná se neregistruje. Velkou část této nezaměstnanosti tvoří obvykle vdané ženy a mladiství. Jde o osoby, které na hledání práce rezignovaly (nebo také proto, že unikly do jiného statusu – mateřství, práce v domácnosti, studium apod.) (Mareš, 2002, s. 21)

Dobrovolná nezaměstnanost – lidé nejsou ochotni pracovat za existující mzdu. Vznikla by i v ekonomice s dokonale konkurenčním trhem.

Nedobrovolná nezaměstnanost – lidé jsou ochotni pracovat za danou mzdu, ale nemohou najít práci

Neúplná zaměstnanost, nepravá nezaměstnanost

U nepravé nezaměstnanosti hovoříme o osobách, které jsou sice nezaměstnané, ale práci nehledají nebo ji odmítají přijmout. Spíše se jen snaží vyčerpat v plném rozsahu nárok na podporu v nezaměstnanosti. Patří sem ale i osoby, které se registrují jako nezaměstnaní, ale zároveň pracují nelegálně v neformální a šedé ekonomice. (Mareš, 2002, s. 22)

1.3 Souvislosti nezaměstnanosti

1.3.1 Sociologické souvislosti nezaměstnanosti

Z pohledu sociologa mluvíme o dvojím sociálním charakteru nezaměstnanosti.

Makrosociální hledisko – sleduje vliv nezaměstnanosti na sociální strukturu společnosti.

Významným znakem nezaměstnanosti jako sociálního jevu je značný výskyt nepředvídatelných faktorů působících na její vývoj (srov. Šimek, 1994:33-34).

Z mikrosociálního pohledu nezaměstnanost znamená výrazné ovlivnění života konkrétního jedince a jeho blízkého okolí, především rodiny. V naší kultuře je zaměstnání centrální institucí, skrze kterou se definujeme.

Sociální status, sociální interakce i struktura našeho života jsou primárně odvozovány z našeho zaměstnání. Vzdělání je přípravou na zaměstnání, náš volný čas je regenerací pro další práci, nezaměstnanost je ztráta zaměstnání, odchod do důchodu je vyloučením ze světa zaměstnaných (srov. Kolektiv, 2003:56)

Sociální status nezaměstnaného je společností považován za přechodný a je s ním spojena řada povinností a čekání ze strany státu i veřejnosti. Od nezaměstnaného se očekává především schopnost a snaha změnit svoji situaci a také ochota přijmout méně kvalifikovanou a méně placenou práci. Nezaměstnanost je spíše vnímána spíše jako selhání jedince než selhání společnosti. Ve veřejnosti je stále rozšířený obraz nezaměstnaného jako člověka žijícího na úkor pracujících daňových poplatníků.

Jedním z vážných důsledků nezaměstnanosti je sociální izolace, nabývající na intenzitě s prodlužováním doby bez zaměstnání. Člověk přichází o řadu kontaktů, přímo i nepřímo souvisejících se zaměstnáním.

1.3.2 Andragogické souvislosti nezaměstnanosti

Proces permanentních změn s často nečekanými dopady vyvolává potřebu neustálé připravenosti pružně reagovat na požadavky trhu práce. Zvláště těžce tato situace dopadá na starší lidi – osoby starší 50 let.

Požadavky dnešní doby je možno pojmut jako proces vyrovnávání se s měnícími se podmínkami pracovního cyklu životní dráhy. Tyto změny se týkají obsahu, charakteru a dělby práce a změn ve struktuře povolání.

Jedním z rizik je zásadní změna obsahu práce v řadě odvětví národního hospodářství. Ke změně obsahu práce dochází také v důsledku změn charakteru práce. Příkladem takového jevu je například vývoj od kvalifikovaného soustružníka v době klasické strojové výroby po dnešní téměř nekvalifikovanou obsluhu univerzálního kovoobráběcího stroje.

Další riziko spočívá ve změně ve společenské dělbě práce. V důsledku vývoje dochází k poklesu zaměstnanosti v některých odvětvích hospodářství, především zemědělství a těžbě. Na druhé straně rostou odvětví jako služby, informační technologie, finanční a daňové poradenství apod.

Východiskem z této situace je koncept učící se společnosti.

Realističtější a konstruktivnějším pohledem je akceptace těchto rizik jako nutných dopadů vývoje společnosti na profesní kariéru starších pracovníků a využití tohoto poznání při tvorbě opatření politiky zaměstnanosti (srov., Šimek, 2005, 15)

1.3.3 Psychologické souvislosti nezaměstnanosti

Je možné říci, že nezaměstnanost je změnou, která se zásadním způsobem odráží ve všech oblastech života jednotlivce, jeho rodiny i celé společnosti. Důsledek se nejdříve projeví v ekonomické oblasti, citelným omezením příjmů nezaměstnaného a tedy snížení životní úrovně jeho samotného i celé rodiny.

Vyloučením ze sociálních vztahů a ze spotřeby, která je hlavní aktivitou moderní společnosti, je pro mnohé nezaměstnané zdrojem deprivace.

Dále v souvislosti s nezaměstnaností mluvíme o apatii, která činí člověka neschopným využít pomoci nabízené okolím.

Na psychiku má nepříznivý vliv také rozbití časové struktury dne, způsobené ztrátou zaměstnání ze dne na den.

Další nepříjemnou zkušeností je pocit strachu a úzkosti z budoucnosti. Nezaměstnaný neví, kdy a jakou práci bude mít, popřípadě jestli se mu vůbec nějakou vůbec podaří zajistit. V takové situaci není schopen nic plánovat a je nucen tomu přizpůsobovat všechny své aktivity.

Existuje i množství dalších psychických následků, které může stav nezaměstnanosti způsobit, jako vyšší psychické napětí člověka, emocionální nestabilita, snížení sebehodnocení, úzkostné stavy, poruchy spánku apod.

Reakce na nezaměstnanost probíhá v pěti fázích, které jsou u každého jedince různě dlouhá, proto je nelze časově ohraničit.

1. Fáze šoku, který vyústí uje ve vztek
2. Fáze optimismu a aktivního hledání zaměstnání
3. Fáze přechodu do dlouhodobé nezaměstnanosti – člověk ztrácí pocit pohody a stává se pesimistickým
4. Fáze adaptace na styl života nezaměstnaného – člověk rezignuje a stává se pasivním
5. Fáze přetrvávající nedůvěry – když člověk práci nalézá, vlivem předešlých zkušeností došlo ke ztrátě sebedůvěry, pracovních návyků, apod.

2 ŘEŠENÍ NEZAMĚSTNANOSTI

2.1 Zákon o zaměstnanosti

Zákon č. 435 /2004 Sb. o zaměstnanosti v souladu s právem Evropských společenství upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti.

Státní politiku zaměstnanosti vytváří stát. Podílejí se na ní další subjekty činné na trhu práce, zaměstnavatelé, odborové organizace. Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti v České republice vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce.

2.2 ÚŘAD PRÁCE

Úřady práce byly založeny Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR dne 17.9.1990 na základě zákonného opatření ČNR č. 306/1990 Sb. Důvodem vzniku úřadů práce bylo naplnění úkolů státní politiky zaměstnanosti v jednotlivých okresech. Na základě zákona číslo 453/2003 Sb., kterým došlo k novelizaci zákona číslo 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře došlo k převodu složky státní sociální podpory (SSP) pod úřad práce, čímž došlo současně k rozšíření působnosti úřadu práce i o tuto oblast. Úřad práce je veřejnou institucí, jehož působnost je vymezena zákonem o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. v platném znění. Veškeré úkony týkající se zprostředkování a poradenství jsou bezplatné. Zpoplatnění podléhají pouze úkony podle zákona o správních poplatcích /např. povolení k zaměstnávání cizince/ tohoto zákona.

2.2.1 Podpora v nezaměstnanosti

Nárok na podporu nevzniká automaticky, je potřeba si o ni požádat a splňovat několik kritérií.

Doba, po kterou náleží uchazeči o zaměstnání při splnění stanovených podmínek je tzv. podpůrní doba, pro kterou je rozhodující věk uchazeče o zaměstnání dosažený ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti.

§ 43 zákona č. 435/2004 Sb. v platném znění stanoví:

Podpůrní doba činí u uchazeče o zaměstnání

- do 50 let věku 5 měsíců,

- nad 50 do 55 let věku 8 měsíců,
- nad 55 let věku 11 měsíců.

V případě, že uchazeči v posledních 3 letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání neuplynula celá podpůrčí doba a po uplynutí části podpůrčí doby získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění podle zvláštního právního předpisu 32g) v délce alespoň 3 měsíců, má nárok na podporu v nezaměstnanosti po celou podpůrčí dobu. Dále může nastat situace, kdy získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce kratší než 3 měsíce, má tedy uchazeč o zaměstnání nárok na podporu v nezaměstnanosti po zbývající část podpůrčí doby. Současně musí být splněna podmínka celkové doby předchozího zaměstnání viz. § 39 odst. 1 písm. a).

Uchazeč o zaměstnání, kterému v posledních 3 letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání uplynula celá podpůrčí doba, má nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud po uplynutí této podpůrčí doby získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce alespoň 6 měsíců; tato doba se nevyžaduje v případech, kdy uchazeč o zaměstnání skončil zaměstnáním nebo výdělečnou činností ze zdravotních důvodů nebo skončil zaměstnáním z důvodů uvedených ve zvláštním právním předpise 36) nebo proto, že zaměstnavatel porušil podstatnou povinnost vyplývající z právních předpisů, kolektivní smlouvy nebo sjednaných pracovních podmínek. Současně musí být splněna podmínka celkové doby předchozího zaměstnání viz. § 39 odst. 1 písm. a).

Do doby 6 měsíců se nezapočítává doba důchodového pojištění získaná zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností v době vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a krátkodobým zaměstnáním.

Po dobu evidence na ÚP si může uchazeč o zaměstnání přivydělat do poloviny minimálně hrubé mzdy., což je v určité míře demotivující faktor pro rychlé uplatnění na trhu práce navíc se často jedná o legalizaci tzv. „práce na černo“.

Uchazeči o zaměstnání se podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci neposkytuje po dobu:

- poskytování starobního důchodu,
- poskytování dávek nemocenského pojištění
- vazby
- po dobu zákonného odstupného
- po dobu výkonu přivýdělku

2.3 Státní sociální podpora

V případě, že ztráta práce a snížení příjmů dožene rodinu na hranici životního minima, může od státu získat tzv. dávky státní sociální podpory, o něž může požádat občan na kontaktním místě státní sociální podpory, jež spadá pod místně příslušný úřad práce.

Prostřednictvím státní sociální podpory přispívá stát zejména rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina nestačí.

Sociální péčí stát zajišťuje pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zajištěny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení. Tato péče zahrnuje peněžité dávky, věcné dávky, ústavní péči, pečovatelskou službu, apod.

Zákon č. 117/1995 Sb. O státní sociální podpoře – upravuje: sociální zabezpečení, důchodové pojištění, státní sociální podpora, formy plnění dávky sociálního zabezpečení, rodinné přídavky, přídavky na děti, výchovné, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, příspěvek na dopravu, rodičovský příspěvek, zaopatřovací příspěvek, příspěvky (dávky) pěstounské péče, podpora při narození dítěte, porodné, pohřebné, příspěvek na pohřeb.

Zákon č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu – upravuje: zabezpečení ve stavu nouze, životní minimum.

Životní minimum

Je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Tab. 1. Životní minimum pro rok 2010 v Kč

TYP DOMÁCNOSTI	ČÁSTKA
Jednotlivec	3126
VÍCEČETNÁ DOMÁCNOST	ČÁSTKA
První osoba v domácnosti	2880
Další osoba v domácnosti - dospělá	2600
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	1600
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	1960
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	2250

Zákon č. 111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi – upravuje: formy plnění dávky sociálního zabezpečení ve stavu nouze, životní minimum, příspěvek na bydlení. Zákon vymezuje sedm situací spojených s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi.

Osoby, které pobírají dávky v hmotné nouzi, jsou dlouhodobě nezaměstnané (déle jak 12 měsíců) a jejich aktivita je k získání příjmu vlastní prací je nízká nebo žádná se vyplácí pouze existenční minimum na úrovni přežití – 2020,-Kč. Zohledňují se osoby starší 55 let, osoby invalidní a rodiče pečující o dítě mladší 12 let.

O dávkách v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady.

Systém a výše sociálních dávek v současné době dotuje rodiny s velkým počtem dětí a tím stát prakticky zvýhodňuje život lidí bez práce.

3 AKTIVNÍ POLITIKA NEZAMĚSTNANOSTI

Neoddělitelnou částí státní politiky zaměstnanosti je aktivní politika zaměstnanosti (dále APZ), realizovaná MPSV a úřady práce v ČR. Podporuje sociální průchodnost ekonomické reformy, strukturální změny zaměstnanosti, ekonomický rozvoj regionů a snižuje finanční nároky na tzv. pasivní politiku zaměstnanosti (sociální podpory a podpory v nezaměstnanosti).

Cílem APZ je odstraňování bariér trhu práce a pomoc uchazečům získat práci a zvýšení zaměstnatelnosti občanů.

Cílovými skupinami jsou zejména osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, uchazeči a zájemci o zaměstnání a zaměstnanci ohrožení nezaměstnaností.

Nástroje, jimiž je realizována APZ, jsou zejména:

- a) rekvalifikace,
- b) investiční pobídky,
- c) veřejně prospěšné práce,
- d) společensky účelná pracovní místa,
- e) příspěvek na zapracování,
- f) příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

3.1 Rekvalifikace

Rekvalifikací se rozumí získání nové nebo rozšíření stávající kvalifikace, čímž

vytváří uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání lepší podmínky při dalším uplatnění na trhu práce.

Úřady práce při poskytování mají možnost vycházet ze znalostí potřeb místního trhu práce a zároveň posuzovat vhodnost jednotlivých uchazečů pro konkrétní typ rekvalifikace.

Pro uchazeče dlouhodobě evidované to znamená možnost širokého využití tohoto nástroje pro zvýšení jejich šancí na trhu práce. Bohužel v současné době se setkáváme i s tím, že nástup na rekvalifikaci je pro dlouhodobě nezaměstnané motivující z důvodu přiznání podpory při rekvalifikaci, čímž si zajistí na určité období finanční příjem.

3.2 Investiční pobídky

Investiční pobídky jsou nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti, kterým se u zaměstnavatele, kterému bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky dle zvláštního právního předpisu, hmotně podporuje

- a) vytváření nových pracovních míst,
- b) rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců.

3.3 Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšnými pracemi se rozumí časově omezené pracovní příležitosti, spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, komunikací a budov, nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí.

Úřady práce jich využívají především k umístění uchazečů, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a jejich uplatnění na trhu práce je obtížné.

3.4 Společensky účelná pracovní místa

Na základě dohody s úřadem práce tato místa zřídí nebo vyhradí zaměstnavatel nebo sám pro sebe vytvoří uchazeč o zaměstnání. Na obsazení takových míst může úřad práce poskytnout příspěvek.

Společensky účelná pracovní jsou v praxi široce využívána. Nemusí jít jenom o místa nová, ale mohou to být místa vyhrazená pro určitý okruh uchazečů o zaměstnání, např. absolventy, na nichž mohou být uchazeči o zaměstnání obměňováni.

V rámci uzavírané dohody lze zohlednit např. potřeby staršího uchazeče, nebo matek po mateřské dovolené, vyplívajících z jejich specifického postavení na trhu práce. Vybrané skupiny lze zvýhodnit např. poskytováním vyššího měsíčního příspěvku nebo délky poskytování.

3.5 Příspěvek na zapracování

Příspěvek na zapracování je možno poskytnout zaměstnavateli, pokud přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému je úřad práce povinen věnovat zvýšenou péči.

Příspěvek má zabezpečit, aby uchazečům o zaměstnání, kteří jsou vůči ostatním skupinám na trhu práce v nevýhodném postavení, byla věnována zvýšená péče i v počátcích zaměstnání a tím se zvýšila pravděpodobnost co nejrychlejšího získání potřebných pracovních dovedností a

jejich dlouhodobého pracovního uplatnění. Pro dlouhodobě evidované uchazeče je to jedna z šancí, jak zajistit přivyknutí na pracovní prostředí, pracovní činnost apod..

3.6 Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský záměr

Jedná se o příspěvek poskytovaný zaměstnavateli, který z důvodu přechodu na nový podnikatelský program dočasně nemůže zabezpečit pro své zaměstnance práci v rozsahu plné pracovní doby.

Tento nástroj je využíván jen v omezené míře, takže jeho dopad na dlouhodobou nezaměstnanost není nijak významný.

3.7 Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Příspěvek na chráněnou dílnu nebo chráněné pracoviště může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na – zřízení místa pro občana se zdravotním postižením

k částečné úhradě provozních nákladů chráněné dílny

uchazeči zaměstnání, který je občanem se zdravotním postižením

-v případě, že se rozhodne vykonávat samostatně výdělečnou činnost

Osoby se zdravotním postižením jsou skupinou uchazečů, kteří jsou vůči všem ostatním zásadním způsobem znevýhodněni zdravotním stavem a navíc velmi ohroženi dlouhodobou nezaměstnaností. I přes možnost podpory zaměstnání, se setkáváme s nezájmem zaměstnavatelů tuto specifickou skupinu zaměstnávat.

3.8 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti, který je určen osobám se zdravotním postižením a je zaměřen na získání a udržení vhodného pracovního zaměstnání osoby se zdravotním postižením. Je možné ji poskytnout osobě, která není uchazečem o zaměstnání.

Pracovní rehabilitace zahrnuje především poradenskou činnost pro volbu povolání, teoretickou a praktickou přípravu na zaměstnání, zprostředkování, udržení nebo změnu zaměstnání a také vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání.

Jde o nástroj, který se bezprostředně týká skupiny dlouhodobě evidovaných uchazečů. Bohužel, provádění tohoto nástroje je velmi náročné na provádění z důvodu personálního nedostatku zaměstnanců, se kterým se úřady práce v současné době potýkají, z tohoto důvodu je tato služba řešena nákupem služeb poskytovaných specializovanými externími subjekty.

3.9 Pracovní a psychologické poradenství

Je nedílnou součástí aktivní politiky zaměstnanosti.

Cílem poradenských služeb je směřovat klienty k samostatnému rozhodování, vést je k aktivní činnosti, k vyrovnání se s problémovou situací a pomoci mu a povzbudit jej, aby na základě svých možností hledal cesty k řešení jeho situace a aby učinil svá rozhodnutí. Poradenské služby poskytují profesní poradci ÚP, ti mohou v případě potřeby zprostředkovat další odborné služby od jiných specialistů. Tyto služby by měly být vzájemně provázané a zaměřeny na zvládnání důsledků nezaměstnanosti (dopad na psychiku, fyzické zdraví, vztahy) a na pomoc při návratu do pracovního procesu.

Jsou to formy skupinové a individuální.

Individuální poradenství vychází ze specifické situace jedince, kdy je nezbytná je spolupráce odborníků a využívání možných zdrojů podpory, které jsou vhodné a dostupné. Individuální psychologické služby jsou zaměřené na řešení psychických, adaptačních problémů, vyrovnání se ztrátou zaměstnání, se změnou rodinné, finanční a společenské pozice, kdy klient společně s psychologem hledá optimální řešení stávající situace.

Skupinové poradenství je určeno zejména absolventům škol, ženám po mateřské dovolené, ženám v produktivním věku a dalším specifickým skupinám. Skupinové poradenství uchazeče o zaměstnání naučí jak efektivně hledat zaměstnání, jak se připravit na přijímací pohovor, poznat lépe své možnosti a stanovit si reálné cíle, naučí způsoby zvládnání náročných situací, komunikačním dovednostem, ale také výměně dosavadních životních zkušeností.

Je informační a poradenské středisko pro volbu a změnu povolání a poskytuje poradenství

- studenty středních škol
- výchovné poradce, rodiče
- psychologické poradenství v profesní oblasti
- informace o studiu v zahraničí

4 DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST

Za dlouhodobě nezaměstnaného je považován člověk po šesti měsících nezaměstnanosti, pokud je takový člověk veden v evidenci ÚP jako uchazeč o zaměstnání, tak po 5 měsících evidence, je mu podle § 33 g) ZOZ věnována zvýšená péče.

Dále je dlouhodobá nezaměstnanost spojena s výskytem období opakované nezaměstnanosti v průběhu pracovní kariéry jedince.

Obecně je dlouhodobá nezaměstnanost spjata se snížením životní úrovně jedince, narušením vnímání času, růstem napětí v jeho rodině, depresemi, ztrátou motivace a snížením kvalifikace, beznadějí. U každého jedince se projevuje jinou intenzitou, jelikož zde hrají svoji roli jak vnitřní tak vnější dispozice.

Dlouhodobě nezaměstnaní časem ztrácejí schopnost být zaměstnaní, jelikož ztrácejí své pracovní návyky, svoji kvalifikaci a stávají se nezaměstnatelnými a pro zaměstnavatele nezajímavými zaměstnanci, které odmítají přijmout do pracovního poměru.

Obecně platí, že čím déle nezaměstnanost trvá, tím větší jsou psychické změny, které jsou jejím důsledkem. (M.Vágnerová, Psychopatologie pro pomáhající profese, s.734, 2002)

4.1 Struktura skupin dlouhodobě nezaměstnaných

Dlouhodobou nezaměstnaností jsou postiženy zejména tyto specifické skupiny:

- Občany s nízkou kvalifikací
- Občany se sociálními a osobními handicapy
- Příslušníky etnických menšin
- Imigranty
- Zdravotně postižené občany
- Obyvatele venkova nebo upadajících regionů
- Občany předdůchodového věku
- Mladistvé
- Občany zaměstnané dlouhodobě u jednoho zaměstnavatele a na jednom

4.2 Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Můžeme hovořit o dopadech na společnost a jednotlivce a dále pak o dopadech ekonomických a sociálních. Všechny jsou v úzké souvislosti a velmi propojené. Pokud je nezaměstnanost dlouhodobá a vysoká, dochází k větším sociálním výdajům a snižování důchodů společnosti. Tento stav pak vyvolává negativní emoce, které mají dále vliv na psychiku a život rodin.

Dopady ekonomické můžeme hodnotit z pohledu dopadu na jednotlivce a společnosti.

V obou případech je tento stav spjatý s nedostatkem finančních prostředků a s tím souvisí snížení životní úrovně, které se odráží v nižší kupní síle, nižší spotřebě, nižším využívání služeb.

Nezaměstnanost znamená nižší produkci a tím dochází ke snížení hrubého domácího produktu a tento propad pak negativním slova smyslu ovlivňuje rozvojové možnosti ekonomiky, ale i možnosti sociálních transferů. Sociální dávky, které nezaměstnaný pobírá, jsou dávkami nezdanitelnými a tudíž žádným způsobem nepřispívá na státní sociální politiku, ba naopak ji zatěžuje, dochází k recesi, inflaci či platební neschopnosti.

Nezanedbatelným jevem je také snížení kvalifikace.

Řešením je politika zaměstnanosti státu. Neměla by být řešena podporami, ale lepší politikou práce, aby se nezaměstnaní mohli vrátit na trh práce, což znamená rozšíření a podpora rekvalifikačních kurzů. Dále podpora podnikatelské sféry, která by vedla k vytváření nových pracovních míst.

4.2.1 Ekonomické důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Dopad nezaměstnanosti z ekonomického hlediska je přirozeným jevem a dalo by se říci, že společnost je na ni připravená a počítá s ní, ale je nutné tento jev sledovat a mít pod kontrolou, aby nedocházelo ke značným výkyvům a zcela nežádoucím jevům.

Důsledek je v podstatě ten, že společnost ztrácí statky a služby, které by mohli zaměstnaní vyrobit. Nezaměstnanost znamená nižší produkci a tím dochází ke snížení hrubého domácího produktu a tento propad pak v negativním ovlivňuje rozvojové možnosti ekonomiky, ale i možnosti sociálních transferů.

Dalším dopad na ekonomiku jsou náklady na nezaměstnanost, tzn. podpory v nezaměstnanosti, sociální dávky, předčasné důchody, náklady na úřady, rekvalifikace apod. Sociální dávky, které nezaměstnaný pobírá, jsou dávkami nezdanitelnými, a tudíž žádným způsobem nepřispívá na státní sociální politiku, ba naopak ji zatěžuje.

Dlouhodobá nezaměstnanost má značný vliv na zhoršení zdraví jedince, což vyžaduje náklady na prevenci, léčení, rehabilitaci a to samozřejmě dále souvisí se zvýšenými náklady na zdravotnictví.

V každém případě je tento stav spjatý s nedostatkem finančních prostředků a s tím souvisí snížení životní úrovně, které se odráží v nižší kupní síle, nižší spotřebě, nižším využívání služeb.

Řešením pro dlouhodobou nezaměstnanost se stává politika zaměstnanosti státu, jejíž pomocí nedochází k existenčnímu ohrožení. Avšak pomoc by neměla být řešena dostačujícími podporami, ale lepší politikou práce, aby se nezaměstnaní mohli vrátit na trh práce, což znamená soustředit se na zvýšení či změnu kvalifikace nezaměstnaných a podporu podnikatelské sféry, aby byly vytvářeny nové pracovní místa.

4.2.2 Sociální důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Každý jedinec si v průběhu svého života vytváří určitý žebříček hodnot. K základním životním hodnotám počítáme zpravidla zdraví, blahobyt, uznání, rodinné štěstí zajímavou práci apod. Jde v podstatě o různé aspekty sociálního života. Náš hodnotový systém se může

měnit změnou podmínek, ve kterých žijeme. Jednou z těchto změn, které pronikavě zasahují do života jedince, je nezaměstnanost.

Dlouhodobá nezaměstnanost je hlavní příčinou sociálního vyloučení, které má vliv na život jednotlivce, rodin a celé společnosti. S prodlužující nezaměstnaností dochází právě k úbytku sociálních kontaktů. Nezaměstnaní se vyhýbají těm, kteří jsou zaměstnaní ale i těm, kteří jsou stejně jako oni bez zaměstnání, jelikož to v nich často prohlubuje pocit deprese a v důsledku toho časem dochází k úplně sociální izolaci.

Tuto zátěžovou situaci každý jedinec prožívá odlišně a adaptace na tento stav je závislá na osobnosti jedince, na jeho osobní a životní situaci. Vliv na tento stav má míra podpory v rodině a okolí, ale také odolnost jedince, zdraví, vzdělání, jeho aktivita, ochota pracovat a motivace k práci.

Dle Vágnerové (2000) je však postoj společnosti k nezaměstnaným negativní a na nezaměstnanost je nahlíženo jako na zahálku a je odsuzována jako nežádoucí chování. Toto hodnocení vychází z faktu, že v naší společnosti stále přetrvává vysoká hodnota práce.

Lidé ztrácejí pracovní návyky, základní kontakt s běžným společenským životem, rychle pohodlní a zvykají si na štědrý systém sociálních dávek. Ten je nejčastější příčinou nárůstu počtu dlouhodobě nezaměstnaných.

Negativní sociální důsledky:

- snížení životní úrovně
- snížení kvalifikace
- růst napětí v rodině
- stres, deprese, zdravotní problémy
- alkoholismus,
- zvýšená kriminalita

Nejčastější příčinou zvyšování počtu dlouhodobě evidovaných na úřadu práce je štědrý systém sociálních dávek, na který si zvyknou, zpohodlní a ztrácí kontakt s běžným společenským životem.

5 VLIV DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI NA ČLOVĚKA

5.1 Kvalita života

Dlouhodobá ztráta zaměstnání negativně ovlivňuje celkové hodnocení kvality života, spokojenost a smysluplnost života.

Kvalita života u dlouhodobě nezaměstnaných je ovlivněna věkem, vzděláním, pohlavím a délkou nezaměstnanosti. U každého jedince je kvalita života posuzována subjektivně v dané životní situaci a také každý jedinec má individuální pojetí o kvalitě života. Okolí nezaměstnaného člověka však od něho očekává určitý životní styl a standart, který je pro jeho okolí typické, ale tuto životní úroveň je těžké pro nezaměstnaného udržet.

Nejde jen o pokles životní úrovně spojený s poklesem příjmů, ale i o hluboké důsledky nezaměstnanosti pro každodenní život a společenské vztahy a hodnoty. Nezaměstnaní nemají práci a dostatek peněz, ale mají více než dost času. Způsob, jak s penězi a časem zacházejí, tvoří těžiště jejich pocitů a životních strategií.

5.2 Volný čas

Je nutné si uvědomit, že neúměrně s finančním úbytkem roste množství volného času, který neumí nezaměstnaný využít. Aktivity realizované ve volném čase vyžadují finanční zázemí, které je však v tomto období nedostačující.

Pokud byl člověk v zaměstnání, větší část dne trávil plněním povinností vyplývajících ze zaměstnání a zbývající část využíval pro relaxaci, odpočinek a rodinu. Ztrátou zaměstnání se rozpadá zažitá struktura dne a nadbytek volného času neumí nezaměstnaný aktivně využít. Struktura dne je časem tak narušená, že dochází ke splynutí všedních dnů a víkendů.

Nezaměstnaný se ocitá v bludném kruhu, nadbytek volného času a nedostatek finančních prostředků.

Zákeřnost nezaměstnanosti spočívá v tom, že zpočátku může být nezaměstnanost prožívaná jako určitá forma "dovolené", jako období, v němž člověk má příležitost zamyslet se nad svým dosavadním životem (Buchtová, 2002, str.115)

Rozbití časové struktury dne a změny ve vnímání času jsou považovány za jeden z nejvýznamnějších psychologických důsledků nezaměstnanosti. Nezaměstnanému ubíhá čas pomaleji, dny se vlečou, nemají žádnou strukturu a po určité době dochází ke ztrátě smyslu pro čas. Většina studií poukazuje na to, že obecně rozšířený obraz nezaměstnaných není výmyslem veřejnosti, ale nýbrž tvrdou realitou života.

Právě neomezené množství volného času paradoxně nezaměstnaným zabraňuje v tom, aby ho využívali. Zejména mladiství mají potíže při popisování svých denních zkušeností. Jejich volný čas je spojen především s nudou. Je to výrazně zvláště u osob, které nemají žádné osobní zkušenosti se vzory práce a jejich životní styl je pasivní.

Trávení volného času v nezaměstnanosti je jedním ze sociálně-psychologických problémů. Velmi důležité je zachování určitého stereotypu, určitého systému trávení času v nezaměstnanosti. Dlouhodobá nezaměstnanost vede k úplnému přetvoření volného času a k riziku jeho špatného trávení. Toto nebezpečí hrozí zejména mládeži, která preferuje hodnotu volného času a může mít tak větší tendenci uniknout z trhu práce, tj. vyhýbat se zaměstnanosti.

Mezi uchazeči o zaměstnání jsou velké rozdíly v představách o trávení volného času v nezaměstnanosti. Většina považuje za hlavní aktivitu kontakt zaměstnavateli, tj. hledání místa, dále rekvalifikaci a vzdělání, rozvíjení koníčků a vedlejší práci. Ženy méně často vyhledávají zaměstnavatele a častěji nacházejí realizaci v koníčcích (zejména šití, ruční práce apod.), které dokážou rodině materiálně pomoci.

5.3 Rodina

Nemožnost najít vhodné zaměstnání často nezpůsobuje nezaměstnanému jednotlivci jenom ztrátu příjmu, ale také ztrátu sebeúcty a sebedůvěry. V mnoha případech působí tlak nezaměstnanosti finanční a emocionální napětí v rodině. Běžným důsledkem pak je rozpad právě těch vztahů, které měly nezaměstnanému poskytnout podporu při jeho snaze vrátit se na pracovní trh. K rozpadu rodin dochází v důsledku finančního strádání a také v důsledku nalezení zaměstnání mimo bydliště.

Při hledání důsledků nezaměstnanosti pro život člověka je nutné vidět jeho osobní odezvu na situaci, ve které se ocitl, ale i odezvu jeho rodiny, jeho domácnosti jako celku, která má své priority, své zdroje, své normy a požadavky na jednotlivé členy.

Nezaměstnanost se dotýká vnitřních pravidel fungování rodiny a domácnosti, zejména zaběhnutých rolí jako je dělba činnosti v rodině. Nezaměstnanost tak může narušit i zcela rozbit vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. A to napětím vznikajícím ze stresu způsobeného nedostatkem finančních prostředků a tím nedostatkem prostředků k životu. Často se ukazuje souvislost mezi nezaměstnaností a násilnými činy v rodině a to jak mezi partnery, tak i ve vztahu k dětem. Násilí nemusí být vyvoláno jenom v důsledku nezaměstnanosti, ale může být spojeno s dalšími faktory jako je nízká úroveň vzdělání, různé psychické potíže, které jedince předurčují k tomuto násilí a ke snazší ztrátě zaměstnání.

Pro nezaměstnanou osobu se ale někdy naopak stává rodina útočištěm. Podpora, které se nezaměstnaným dostává ze strany jejich vlastní rodiny a příbuzenstva, sehrává většinou pozitivní roli. Důležitá je rodinná solidarita jak po psychické tak finanční stránce a významnou roli hraje pracovní motivace od členů rodiny.

5.3.1 Hospodaření rodin nezaměstnaného

Rodina musí vycházet s nižším příjmem, proto dochází v průběhu nezaměstnanosti k omezení výdajů a snížení spotřeby a to zejména :

- snížení výdajů za stravu (do jídelníčku jsou zařazeny levnější, ale často méně kvalitnější potraviny)

- oblečení (pořizování obnošených věcí přes internet, secondhand)
- omezení využívání služeb

Rodina využívá podpor v nezaměstnanosti a sociálních dávek, které však často nestačí na pokrytí nákladů a potřeb, proto v počátku využívá vlastních úspor. Rodiny, které žijí na vesnicích, využívají vlastních zdrojů jako například hospodářství, pěstování plodin.

Častým jevem pro zajištění financí je prodej věcí v bazaru. V konečné fázi dochází k půjčkám od příbuzných a známých.

Následují půjčky od peněžních i mimobankovních ústavů – při jejich využití se rodiny často zaplétají do půjček, hypoték, leasingů a tím roste zadlužování rodin a exekuce, které ohrožuje zejména sociálně slabé rodiny. Právě zde je nutná pomoc a prevence, jelikož většina těchto rodin postrádá finanční gramotnost, tzn., že nemá potřebné informace z této oblasti.

5.4 ZDRAVÍ

Práce přináší člověku nejenom materiální užitek, ale také pocit užitečnosti, seberealizace a začlenění do sociálních vztahů. Při dlouhodobém narušení těchto aspektů, dochází k negativním důsledkům, které se u člověka projevují v oblasti zdravotní, psychické i sociální.

Po 6 měsících ztráty zaměstnání jsou značně narušeny sociální kontakty a problémem se stává tyto kontakty udržet. Tento stav vede k sociální izolovanosti, jejichž důsledkem se stávají deprese a pasivita.

„Změny v postojích nezaměstnaného vedou k tomu, že se sám začne vylučovat ze společnosti, pokládat se za příslušníka marginalizované (společensky vyloučené) skupiny a podle toho i jednat (Naděžda Špatenková a kolektiv, s.86, 2004, Krizová intervence pro praxi).

Potíže, které ovlivňují zdraví nezaměstnaného jsou závislé na jeho věku, typu osobnosti, psychické vybavenosti, adaptabilitě a odezvy okolí.

5.4.1 Psychické zdraví

Dle Buchtové není zcela zodpovězena otázka následků nezaměstnanosti na duševní zdraví, ale lze konstatovat, že při nástupu do nového zaměstnání dochází ke zlepšení duševního zdraví.

Na ztrátu zaměstnání reaguje člověk zejména emocemi, které často vedou k psychickým a psychiatrickým důsledkům.

Záleží na délce trvání tohoto vlivu, právě u dlouhodobě nezaměstnaných se projevují neurotické potíže jako je úzkost, podrážděnost, neklid, deprese, sebevražedné sklony.

V důsledku nezaměstnanosti často hovoříme o alkoholismu, který je velmi rozšířený a v současné době i „módní“. Média a reklamy jsou často plné usmívajících se lidí se

skleničkou alkoholu v ruce, nabízí ten nejúžasnější alkohol, při kterém je nám tak báječně a na všechno zapomeneme. Bohužel v současné době je velmi závažná i problematika různých forem toxikomanie.

Dle Buchtové, právě nadměrná konzumace alkoholu souvisí s množstvím somatickým onemocněním, vede k nezaměstnanosti a rozpadu rodin.

Další důsledky nezaměstnanosti v oblasti duševního onemocnění:

- poruchy nálady (deprese, mánie)
- deprese z pracovní deprivace (chorobný malaadaptační proces)
- neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem
- poruchy osobnosti (paranoidní, schizoidní, disociální, emočně nestabilní, úzkostné, historionské)

5.4.2 Fyzické zdraví

Dlouhodobé psychické problémy, konzumace alkoholu, drog a léků mají vliv na fyzické zdraví člověka.

Studiem a léčením nemocí, která vznikají důsledkem emočních poruch se zabývá psychosomatická medicína.

Mezi nejrozšířenější somatická onemocnění patří:

Cukrovka – příčina této choroby není zcela známá, ale za jednu z příčin může označit špatnou výživu z důvodu nízkého příjmu a náhlou nezaměstnaností. Navíc konzumací alkoholu u již postižených touto nemocí dochází k porušování dietního režimu a zhoršení zdravotního stavu.

Vysoký krevní tlak

Nezaměstnanost nebo ohrožení ztráty zaměstnání způsobuje rozvoj vyššího tlaku tzv. hypertenze a to zejména u mužů.

Astma

Tato nemoc patří k typickým psychosomatickým onemocněním, jehož spouštěcím prvkem je psychologický vliv, proto je astma často považováno za neurózu.

Vředová choroba žaludku a dvanáctníku

Nelze hovořit jen o žaludku, jelikož velmi často se setkáváme s řadou onemocnění postihující celé trávicí ústrojí.

Kožní choroby

Stresující životní situace se podílí na vzniku či zhoršení dermatologického onemocnění.

5.4.3 Léčení nemocí v důsledku nezaměstnanosti

V první řadě je důležitá diagnostika na základě které je možné navrhnout terapeutický plán.

Terapeutický plán obsahuje:

sociální a psychosociální pomoc – pracovní terapie, práce v chráněných dílnách, chráněné bydlení, psychologické poradenství

psychoterapii – „je důležité, aby daný terapeut pracoval metodou, která mu vyhovuje a kterou ovládá, dále, aby léčil pacienty, kterým vyhovuje on i jeho metoda (B.Buchtová a kol., s.153, 2002)

farmakoterapii – vzhledem k tomu, že v souvislosti s nezaměstnanými se často vyskytují deprese, jsou častěji využívána antidepresiva a to tak, aby nebyla vyvolána závislost na léku

Nedílnou součástí léčby a značný vliv na snížení zdravotních potíží v důsledku nezaměstnanosti má:

- rodina, vztah nezaměstnaného se členy rodiny, ochota a možnost pomoci nemocnému, komunikace
- sociální pomoc společnosti
- fyzická kondice
- každodenní činnost (hygiena, domácnost, mezilidská komunikace)

6 CHARAKTERISTIKA ÚŘADU PRÁCE V UHERSKÉM HRADIŠTI

6.1 Vývoj nezaměstnanosti

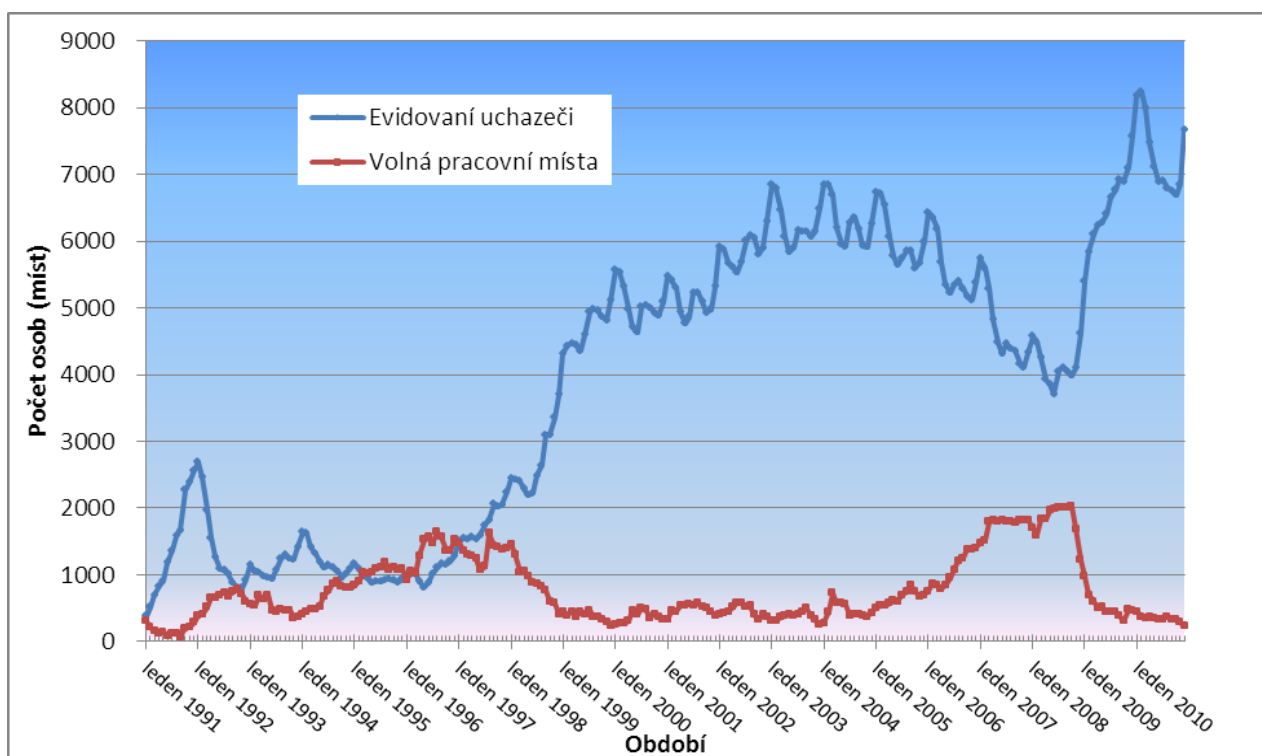
Míra nezaměstnanosti v okrese uherské Hradiště dosahovala k 31.12.2010 druhé nejnižší hodnoty v rámci Zlínského kraje.

K 31.12. 2010 bylo na úřadu práce zaevidováno 7675 uchazečů o zaměstnání. Zde je potřeba zdůraznit, že vzhledem k novelizaci zákona č. 435/2004 Sb. , o zaměstnanosti (výše podpory, odchodné, odstupné) byl zaznamenán zvýšený příliv uchazečů o zaměstnání v průběhu prosince 2010.

Nejnižší míra nezaměstnanosti byla v měsíci září 2010 a to 8,78% a nejvyšší v lednu 2010 – 10,55%. Průměrná míra nezaměstnanosti činila v roce 2010 – 9,45%.

Podíl evidovaných žen na konci roku 2010 činil 47,4% a podíl mužů 56,6% z nově evidovaných uchazečů (9699).

Graf 1 - Počty uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst od ledna 1991 do prosince 2010

6.2 Vývoj délky nezaměstnanosti

Podle sledované délky nezaměstnanosti došlo v roce 2010 k významným změnám. Dochází ke snížení počtu uchazečů ve skupině, jejichž délka evidence je v rozmezí 3-12 měsíců., ale naopak dochází k výraznému zvýšení počtu uchazečů ve skupině, kteří jsou evidováni déle jak 12 měsíců. Z údajů je zřejmé, že u velkého počtu uchazečů evidovaných v průběhu roku 2009 nedochází k návratu na pracovní trh, ale skupina se přesouvá do kategorie dlouhodobě evidovaných (nad 12 měsíců). S prodlužující délkou evidence dochází k problematickému návratu do zaměstnání a s tím souvisí i ztráta pracovních návyků a útlumu lidského kapitálu.

Tab. 2. Struktura evidovaných uchazečů podle délky evidence

Délka evidence	stav k							
	Celkem				Ženy			
	31.12.2009		31.12.2010		31.12.2009		31.12.2010	
	Abs.	v %	abs.	V %	abs.	v %	abs.	v %
do 3 měsíců	2277	30,0	2541	33,1	867	23,6	879	24
3 – 6 měsíců	1737	23,0	1343	17,5	852	23,2	698	19
6 – 9 měsíců	1109	14,6	758	9,9	545	14,8	400	10,9
9 – 12 měsíců	814	10,7	595	7,8	421	11,4	304	8,3
12 – 24 měsíců	904	11,9	1413	18,4	536	14,6	761	20,8
nad 24 měsíců	742	9,8	1025	13,3	458	12,4	624	17
Celkem	7583	100	7675	100	3679	100	3666	100

Z vývoje nezaměstnanosti je zřejmé, že dochází ke zvyšování počtu osob s dlouhodobou evidencí, čímž narůstá hodnota průměrné délky evidence.

Vzhledem k tomu, že v prosinci 2010 došlo k výraznému nárůstu nově evidovaných uchazečů lze konstatovat, že vlivem krátkodobé evidence nově evidovaných došlo ke snížení hodnoty délky evidence.

Tab. 3. Průměrná délka evidence (ve dnech)

Délka evidence	stav k			
	Celkem		Ženy	
	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2009	31.12.2010
průměrná délka evidence evidovaných uchazečů	349	399	405	471
průměrná délka evidence vyřazených uchazečů	245	263	276	286

6.3 Situace problémových skupin na trhu práce

V regionu 2010 nebylo v regionu zaznamenáno významné hromadné propouštění. Hlavním zdrojem nezaměstnanosti se stalo zemědělství, stavebnictví, velkoobchod, maloobchod, doprava, skladování a oblast vzdělávání. Problémem na TP jeví vysoký počet uchazečů o zaměstnání a velmi nízká tvorba nových či uvolňovaných pracovních míst.

Absolventi

Skupina absolventů tvořila k 31.12.2010 pouze 4,5% z počtu uchazečů o zaměstnání, což je nejnižší podíl v rámci Zlínského kraje.

Trvalý vliv na snížení počtu evidovaných absolventů značně přispívá cílené poradenství zaměřené na nezaměstnané absolventy. Komplikovanější případy jsou řešeny formou individuálního přístupu, k čemuž slouží speciální programy a projekty hrazené z prostředků ESF nebo APZ.

Zaměstnavatelům ze státních institucí a samospráv je poskytována při umístění absolventa finanční podpora.

Osoby se zdravotním postižením

Hlavním důvodem evidence této skupiny uchazečů je nepříznivý zdravotní stav, který je omezuje při výkonu zaměstnání, ale také často jejich vzdělání, jelikož většina z nich jsou osoby se základním vzděláním.

Další problémové skupiny

Velkou skupinu tvoří matky s malými dětmi a uchazeči nad 50 let.

Pro tyto specifikované skupiny nezaměstnaných, které setrvávají dlouhodobě v evidenci ÚP byly realizované následující RIP.

Šance pro rodiče – projekt určený uchazečům pečující o děti do 15 let

Život bez bariér – projekt určený uchazečům se zdravotním postižením

Klíč k zaměstnání – projekt určený uchazečům se základním vzděláním

Příležitost pro zkušené – projekt pro uchazeče starší 50 let

Znovu do práce – projekt pro uchazeče s délkou evidence nad 5 měsíců

6.4 APZ

Základním cílem je podpořit uchazeče, kteří jsou evidováni na ÚP déle jak 5 měsíců, ale také uchazeče, kteří by bez použití nástroje APZ dosáhli dlouhodobé evidence.

6.4.1 SÚPM

V průběhu roku 2010 bylo uzavřeno 523 dohod na umístění uchazeče s částečnou úhradou mzdových nákladů, patřících do jmenovaných rizikových skupin. Z celkového počtu podpořených osob bylo právě 74,6% dlouhodobě evidovaných.

Z tohoto počtu uzavřených dohod bylo 33 předčasně ukončeno a 23 nebylo vůbec realizováno, jelikož uchazeč do zaměstnání nenastoupil. Na tato místa bylo umístěno 30 uchazečů se zdravotním postižením.

O finanční příspěvky na vytváření volných míst v poslední době u zaměstnavatelů velmi vzrůstá.

6.4.2 VPP

V roce 2010 bylo uzavřeno 262 dohod, spolufinancováno bylo 181 dohod z ESF.

Pracovní využití je zaměřeno na úklidové práce a údržbu zeleně v obcích a městech.

Z celkového počtu umístěných uchazečů bylo více než 80% z problémových skupin a 59,7% bylo dlouhodobě evidovaných.

Jsou však obce, které odmítají zaměstnávání svých problematických občanů i s možností využití dotace.

6.4.3 Chráněné dílny

Z důvodu zdravotního postižení je najít uplatnění na TP velmi problematické. Na ÚP v Uherském Hradišti je evidováno 1400 osob zdravotně postižených a většina z nich spadá do skupiny dlouhodobě evidovaných.

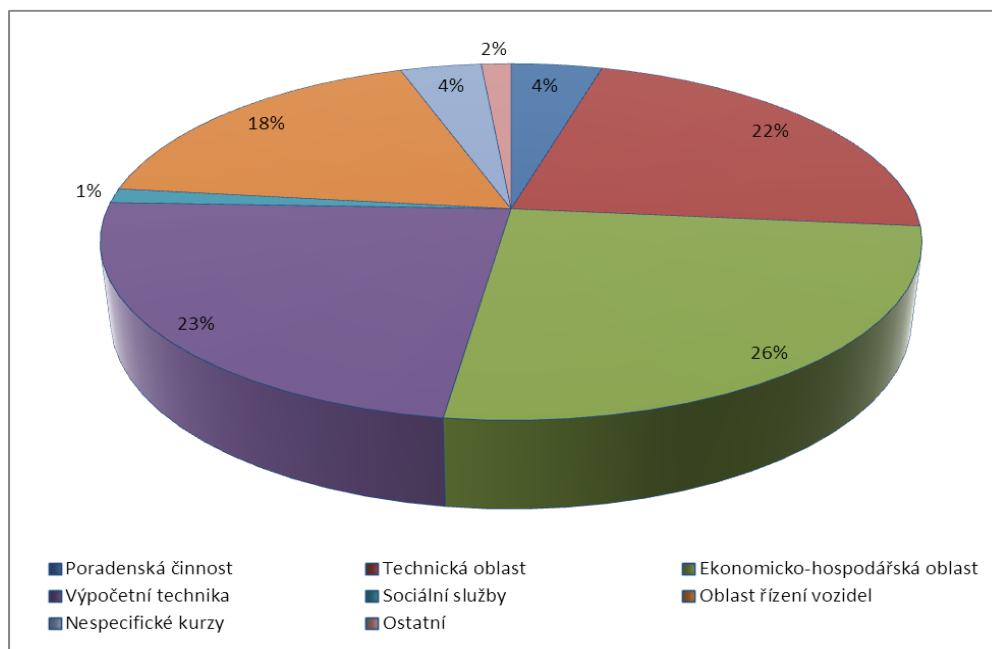
V roce 2010 poskytl ÚP příspěvek 597.900,-Kč na zřízení 10 pracovních míst v chráněných dílnách a rasovištích.

6.4.4 Rekvalifikace

V roce 2010 bylo zařazeno do rekvalifikací 1027 uchazečů. 62,7% uchazečů, kteří absolvovali rekvalifikační kurz spadalo do skupiny dlouhodobě evidovaných.

Největší zájem je o kurzy z oblasti ekonomicko – hospodářské a dále pak z výpočetní techniky.

Nejmenší zájem je rekvalifikovat se v oblasti poradenských činností.

Graf č.1. Rozdělení uchazečů o zaměstnání do jednotlivých segmentů

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODIKA VÝZKUMU

7.1 Charakteristika výzkumu

Vzhledem k tomu, že záměrem šetření byla práce s větším počtem respondentů, využila jsem kvantitativního výzkumu, metodou standardizovaného dotazování, jehož technikou je dotazník.

Dotazník jsem rozpracovala do 2é otázek, při jejichž formulaci jsem se snažila o srozumitelnost.

Při vyhodnocování dat jsem použila čárkovací metody a jednoduchých statistických metod. Výsledné údaje jsem dále zpracovala do tabulek.

7.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu byla snaha zjistit a zhodnotit, do jaké míry dlouhodobá nezaměstnanost ovlivňuje životní úroveň nezaměstnaných, vztahy s přáteli a zdraví.

7.3 Výzkumné předpoklady

Na základě cíle výzkumu jsem stanovila výzkumné předpoklady

1. Po dobu dlouhodobé nezaměstnanosti byly nuceni respondenti omezit finanční výdaje
2. V období nezaměstnanosti využívají respondenti půjčky k překlenutí tohoto období
3. Dlouhodobá nezaměstnanost je příčinou omezení jejich sociálních kontaktů
4. Dlouhodobá nezaměstnanost je důsledkem zhoršení na jejich zdraví

7.4 Výzkumný soubor

Základním souborem výzkumu jsou dlouhodobě evidovaní uchazeči.

Výzkum jsem realizovala na ÚP v Uherském Hradišti, v období měsíce září až listopadu 2010.

Respondenti byli oslovováni na pravidelných návštěvách u svých zprostředkovatelů. V průběhu měsíce října listopadu jsem také oslovila uchazeče, kteří se účastnili skupinového poradenství. Vždy se jednalo o uchazeče dlouhodobě evidované.

Výzkumný soubor je složen celkem ze 100 uchazečů dlouhodobě evidovaných. Podle základních znaků lze soubor rozdělit na 41 mužů a 59 žen. Dále podle věku : 24 respondentů ve věku do 25 let, 18 respondentů ve věku do 30 let, 20 respondentů do 50 let a 38 respondentů nad 51 let.

Dle dalšího znaku, kterým je nejvyšší dosažené vzdělání se jedná o 42 respondentů se základním vzděláním, 24 respondentů vyučených, 32 respondentů s dosaženým středoškolským vzděláním a 2 respondenti s vysokoškolským vzděláním.

7.5 Metoda výzkumu a struktura dotazníku

Nejobektivnějším a nejspolehlivějších výsledků by se podle mého názoru dosáhlo metodou rozhovoru a pozorování. Tyto metody sociologického výzkumu jsou časově velmi náročné obzvláště u takového počtu vzorku, který jsem zvolila. Proto jsem použila metodu dotazníkového šetření. Tato metoda výzkumu s použitím dotazníku jako formu výzkumného nástroje je méně časově náročná a umožnila oslovení většího počtu uchazečů.

Důležitou roli hraje struktura dotazníku. Otázky by měly obsahovat problémy, kterými si chce dotazovatel potvrdit či vyvrátit stanovené předpoklady. Otázky by měly být srozumitelné, neurážlivé a s jednoznačnou odpovědí.

Vzhledem k tomu, že jsem chtěla zohlednit potřeby respondentů při vyplňování dotazníků, jako je anonymita, čas, nerušené prostředí, zvolila jsem možnost, že na informační pult jsem umístila papírový box, do kterého mohli oslovení respondenti vhazovat vyplněné dotazníky do 30.11.2010.

Osloveno bylo celkem 130 uchazečů, kterým byl předán dotazník, návratnost byla 100 dotazníků. Důvodem nižší návratnosti byla zřejmě neochota spolupracovat, jelikož dotazník byl časově nenáročný, stručný, jednoduchý a zcela anonymní.

Dotazník obsahoval 20 uzavřených otázek s možností výběru odpovědi. První otázka je zaměřena na pohlaví, dalším kritériem výzkumu je věk respondentů v otázce č.2 a otázka č.3 je zaměřena na dosažení vzdělání. Cílem těchto otázek je rozdělit respondenty na základě těchto znaků do skupin – pohlaví, věk a vzdělání.

Otázka č.4 je zaměřena na formu soužití, která má dle mého názoru vliv na celkovou finanční situaci ale také zdraví.

Otázka č.5 až č.10 je zaměřena na finanční situaci respondentů a měly potvrdit můj předpoklad, že v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti dochází ke snížení životní úrovně v důsledku snížení finančního příjmu, který je následně řešen finanční půjčkou k překonání tohoto náročného období.

V otázce č. 11 a 12 se zabývám skutečností, zda respondent je pro zlepšení svojí nepříznivé finanční situace využít možnosti přivýdělku, nebo je ochotný se za práci stěhovat.

Otázky měly ověřit další předpoklad, že migrace za zaměstnáním není rozšířeným trendem a lidé nejsou ochotni se za prací stěhovat.

V návaznosti je otázka č.13 a 14. které kladou otázku, jaký plat je pro nástup do zaměstnání dostatečně motivující a zda si respondent při hledání zaměstnání vystačí sám, využívá pomoci ÚP, nebo zda zaměstnání nehledá vůbec, čímž by se potvrdil fakt, že některým uchazečům o zaměstnání tento stav vyhovuje a dobrovolně v něm setrvávají.

Otázkami č.15 a až č. 17 jsem ověřovala skutečnost a zároveň chtěla potvrdit další z předpokladů, že se ztrátou zaměstnání je spjata ztráta sociálních kontaktů. Otázky jsou zaměřené na kontakt s přáteli, bývalými spolupracovníky a na využití kulturních, sportovních či jiných aktivit.

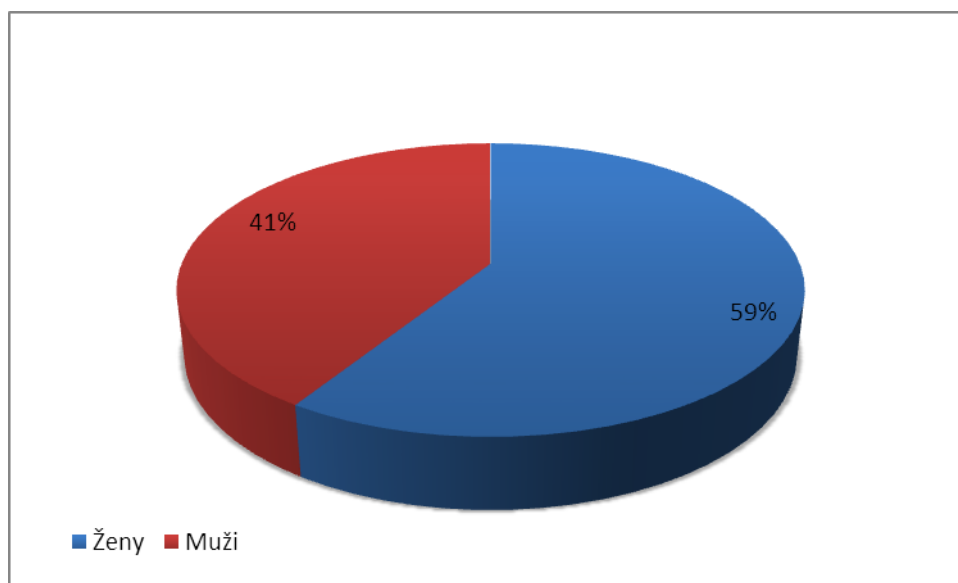
V případě, že respondent odpověděl v otázkách negativně, tak otázka č.18 je zaměřena na důvod tohoto stavu, zda tato izolace nastala z finančních důvodů, nezájmu či nikdy nevyhledával kontakty a svůj volný čas netrávil aktivně.

Poslední dvě otázky č.19 a č.20 jsou zaměřeny na respondentovo zdraví. Opět z nich vycházím z předpokladu, že dlouhodobá nezaměstnanost má negativní vliv na zdraví člověka. Otázkami jsem si chtěla ověřit, zda tyto zdravotní potíže dokáže identifikovat, jestli se jsou fyzického či psychického rázu a dále pak, zda při zjištění zdravotních obtíží je ochoten vyhledat odbornou pomoc.

8 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Otázka č.1 zkoumá zastoupení respondentů v souboru dle znaku pohlaví. Ve výzkumném souboru bylo zahrnuto celkem 100 respondentů. Dle znaku pohlaví je soubor rozdělen na 59 žen (59%) a 41 mužů (41%).

Graf č.2. Zastoupení respondentů dle znaku pohlaví

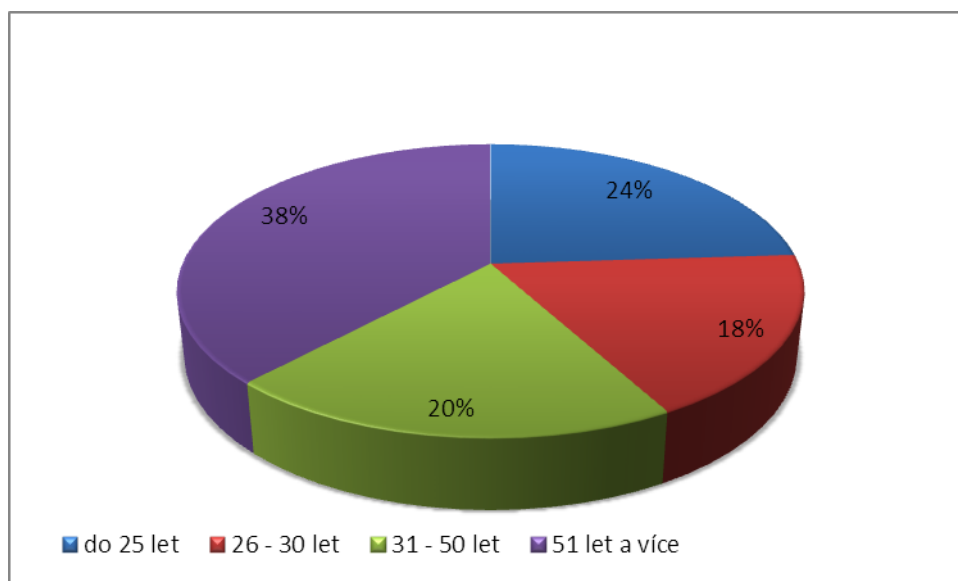
Dalším srovnávacím kritériem věk v otázce č.2. Zvolila jsem čtyři věkové kategorie, do 25 let, 26 – 30 let, 31 – 50 let a 51 let a více.

Nejpočetnější je zastoupená skupina ve věku 51 a více let, tj. 38 respondentů (38%). Tato skupina hledá uplatnění na trhu práce nejhůře, jelikož zaměstnavatelé přijímají do pracovního poměru raději mladší uchazeče a proto se stává vyšší věk častým handicapem při hledání zaměstnání. Uchazeči v této věkové kategorii, přestože mají dostatek zkušeností, znalostí a jsou ochotni se dále vzdělávat, se setkávají s neochotou zaměstnavatelů, kteří se naopak obávají, že tito lidé mají zažitě pracovní návyky, které neradi mění a neradi se přizpůsobují novým požadavkům. Dále se obávají, že úměrně k věku dochází ke zhoršení zdravotního stavu a tudíž může hrozit zvýšená nemocnost u těchto zaměstnanců.

Druhou nejčetnější skupinou jsou respondenti do 25 let, 24 osob (24%). Vzhledem k tomu, že v poslední době je mezi zaměstnavateli o tuto skupinu zájem, nepředpokládala jsem, že bude zastoupená v takové míře. Důvodem může být skutečnost, že v evidenci zůstávají absolventi středních škol, kteří po ukončení středoškolského studia nedostali k dalšímu studiu na vysokou školu a evidenci na úřadu práce berou jako překlenovací období, kdy se připravují na nové přijímací řízení na VŠ, práci nehledají ani nemají zájem hledat.

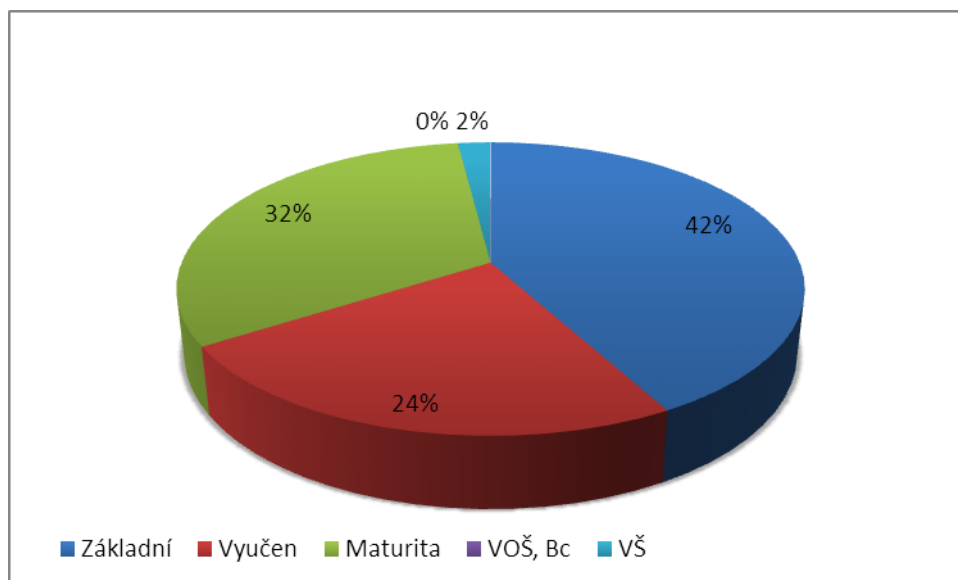
Další dvě věkové kategorie jsou zastoupeny rovnoměrně: 26 – 30 let, 18 respondentů (18%), a ve věku 31 – 50 let, 20 respondentů (20%).

Graf č.3. Věková struktura uchazečů

Otázka č.3 řeší rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání. Použila jsem pěti kategorií: základní, vyučen, maturita, vyšší odborné a bakalářské, vysokoškolské.

Graf č.4. Rozdělení uchazečů dle dosaženého vzdělání

Z grafu je zřejmé, že nejpočetnější skupina respondentů má základní vzdělání. Lidé se základním vzděláním jsou na trhu práce znevýhodněni, jelikož je u nich absence odbornosti, často se k tomu přidává vyšší věk, což se také potvrdilo, jelikož nejvíce respondentů je se základním vzděláním je zastoupeno ve věkové kategorii 51 a více let. Ve většině případů je spjata se základním vzděláním a věkem nad 51 let chybějící znalost PC a jazyková

vybavenost, kterou zaměstnavatelé často požadují. ÚP má širokou nabídku rekvalifikačních kurzů v oblasti PC, ale bohužel, právě tato skupina nemá zájem, jelikož se obává nezvládnutí kurzu.

Otázka č.4 je zaměřena na způsob soužití respondentů, jelikož předpokládám, že způsob soužití má celkový vliv na prožívání nezaměstnanosti i celkovou finanční zátěž. Pokud respondent bydlí sám, je nucen podílet se na financování bydlení, stravování atd. sám. Pokud žije v domácnosti více osob, které jsou výdělečně činné, není tato zátěž tolik stresující, navíc zde funguje psychická podpora členů domácnosti.

Z celkového počtu respondentů jenom 3 osoby bydlely samy (3 muži). Stejně vyrovnaný je počet mužů a žen žijících s rodiči celkem 16 i: 8 mužů a 8 žen. Dále pak 16 osob žijících s partnery (6 mužů, 10 žen). Největší podíl zastoupení má počet osob žijících s partnery a dětmi, celkem 65 (24 mužů, 41 žen).

V páté otázce jsem zkoumala, zda dlouhodobá nezaměstnanost ovlivnila dosavadní životní úroveň. Překvapujícím výsledkem bylo, že období, kdy je respondent veden v evidenci ÚP dlouhodobě, je jeho životní standart ovlivněn jen částečně a to celkem u 72 respondentů (72%). Překvapující je taktéž, že 11 osobám (11%) dotazovaných se jejich životní úroveň nezměnila vůbec. U tohoto čísla předpokládám a vycházím ze zkušeností, že se většinou jedná o absolventy, kteří bydlí s rodiči a doposud nebyly výdělečně činní. Finančně jsou již zajištěni a nijak nestrádají.

Následují otázky číslo 6 a číslo 7 jsou ve spojitosti s finančním zajištěním respondentů. Otázka šestá se ptá, zda současné finanční zabezpečení je pro respondenty dostačující. Záporně odpovědělo 87 respondentů (87%) z toho bylo 51 žen a 31 mužů. Z finanční situací je spokojeno 13 dotazovaných (13%).

Otázka číslo sedm zjišťuje, zda klient pobírá sociální dávky a zda jsou pro něho dostačující, nebo naopak by měly být nižší. Není překvapujícím výsledkem, že ani jeden respondent nevolil odpověď, že dávky jsou dostatečné nebo, že by měly být nižší. Naopak většina, celkem 73 osob (73%) osob žádnou dávku nepobírá, 27 osob (27%) odpovědělo, že dávky by měly být vyšší. Sociálním dávkám je přisuzován demotivující význam, avšak z mého šetření vyplynulo, že 73% z dotazovaných dlouhodobě evidovaných uchazečů žádné sociální dávky nepobírá.

Částečné snížení životní úrovně pocítila většina z dotazovaných respondentů, proto jsem se v otázce č.8 dotazovala, za co byli respondenti nuceni snížit výdaje. Možnost byla zvolit ze čtyř odpovědí, z nichž jedna varianta byla, že omezení nebylo nutné, tuto odpověď zvolilo 9 respondentů (9%), z toho bylo celkem 5 respondentů ve věku do 25 let. Předpokládám, že skupina do 25 let jsou absolventi, kteří nepracovali, bydlí u rodičů, kterými jsou finančně podporováni a tudíž není třeba snižovat náklady za své výdaje, dosavadní standart je stejný jako po dobu studia.

Celkem 53 osob (53%) je nuceno omezit výdaje za stravu, z toho je 33 osob ze skupiny nad 25 let. Druhou nejčastější odpovědí byla zábava, kterou omezilo z finančních důvodů 23 osob (23%), z nichž 11 bylo ze skupiny do 25 let. Další v pořadí je oblečení, které zvolilo 15 respondentů (15%) a opětovně tuto položku volilo 7 respondentů ze skupiny do 25 let.

Odpověď ostatní výdaje tj. telefon, benzín apod. nezvolil ani jeden z respondentů.

Vzhledem k tomu, že dlouhodobá nezaměstnanost znamená pro většinu nedostatečný finanční příjem, je část z nich nucena sáhnout po půjčce, aby toto období překonala. Otázka č.1 se dotazovala, zda respondenti byli nuceni vzít si v tomto období finanční půjčku. Celkem 86

(86%) odpovědělo ne, pouze 5 osob (5%) volilo odpověď ano a 9 osob (9%) o půjčce uvažuje.

Navazující otázka č.10 je určena respondentům, kteří odpověděli kladně, tzn., že půjčku měli či mají a respondentům, kteří o ní uvažují. Cílem bylo zjistit zda se jednalo nebo uvažují o půjčce od rodiny, nebo banky či spořitelny a poslední varianta od nebankovní instituce. Z celkového počtu 16 osob, volilo půjčku od rodiny 11 osob a 5 osob od banky či spořitelny, žádný nezvolil možnost nebankovní instituce.

Otázky č. 11 a č.12 se zaměřují na to, zda respondenti jsou pro zlepšení svojí finanční situace využít tzv. přivýdělku, nebo se za prací stěhovat.

Možnosti přivydělat si po dobu evidence na ÚP využilo celkem 45 osob (45%) a to rovnoměrně ve všech věkových kategoriích. Naopak o přivýdělek nemá zájem 14 osob (14%) a 41 osob (41%)neměla možnost si přivydělat.

Otázka č.12 zkoumala, zde je respondent ochoten se za prací stěhovat,. 49 (49%) volilo odpověď ne, 37 osob (37%) zvolilo ano a 14 osob (14%) nevědělo. Odpovědi potvrdily skutečnost, že mezi uchazeči o zaměstnání není trendem tzv migrace za prací.

Pro nástup do zaměstnání je určitě motivujícím podnětem výše mzdy. Jaké představy o mzdě mají respondenti jsem zkoumala v otázce č.13. Pro 60 osob (60%) bylo motivující pro nástup do zaměstnání mzda minimálně 15.000,-Kč, z toho bylo 29 mužů a 31 žen. Minimálně 10.000,- Kč požadovalo 25 (25%) respondentů (4 muži a 21 žen). Pro nástup do zaměstnání , kdy výše mzda není rozhodující volilo 8 osob (8%), z toho 2 muži a 6 žen a naopak nejvyšší možnost kterou jsem stanovila ve výši 20.000,-Kč, volilo 7 osob (7%), z toho 6 mužů a 1 žena. Velký nepoměr mužů a žen nastal v odpovědi, kdy motivující pro většinu žen v odpovědi je mzda 10.000,-Kč, naopak nejvyšší mzdu 20.000,-Kč a více volila v odpovědi větší část mužů. Tady se potvrdila pravděpodobně skutečnost, že mzda žen je v průměru nižší než u mužů a tudíž jsou také požadavky na mzdu u žen nižší jako u mužů.

Otázka č.15 zněla, zda při hledání zaměstnání využívají respondenti i jiných možností než ÚP. Z opovědi vyplynulo, že 31 osob (31%) hledá zaměstnání bez pomoci ÚP, 27 osob(27%) při hledání zaměstnání využívá pomoci ÚP a pracovních agentur, 24 osob(24%) zvolilo odpověď, že zcela spoléhá na ÚP a 18(18%) osob zvolilo, že zaměstnání nehledá. Důvodem odpovědi, že respondenti nehledají zaměstnání může být fakt, že se jedná o uchazeče předdůchodového věku, kteří čekají na přiznání starobního důchodu, nebo osoby pečující o osoby blízké, které de facto také zaměstnání nehledají, ale setrvávají v evidenci dlouhodobě.

Soubor otázek č. 15 až č.18 zkoumá, zda vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti dochází ke ztrátě kontaktů s přáteli, bývalými spolupracovníky, nebo je důvodem k omezení aktivního trávení volného času.

V otázce č.15 celkem 59 osob (29 mužů a 30 žen) nesouhlasila s tvrzením, že dlouhodobá nezaměstnanost je důvodem ztráty přátel, 22 osob(4 muži a 18žen) s tvrzením souhlasila a 19 osob (8 mužů a 11 žen) nedokázala posoudit zda je toto tvrzení pravda.

Otázka č.16 v návaznosti zjišťovala, zda jsou respondenti v kontaktu se spolupracovníky z předchozího zaměstnání.. 69 osob (69%) z toho 29 mužů a 40 žen odpovídala, že není v kontaktu vůbec, 18 osob (18%) z toho 10 mužů a 8 žen je v kontaktu se spolupracovníky velmi málo a pouze 13 osob (13%) z toho 2 muži a 11 žen se stýká pravidelně.

Otázka č.17 zněla, zda respondent tráví svůj volný čas některou ze společenských aktivit, na výběr bylo z pěti možností, na které odpovídali respondenti v následujícím pořadí. Žádné ze jmenovaných aktivit se neúčastní 53 osob (53%) z toho 27 mužů a 26 žen, Sportovní aktivitu volilo 26 dotazovaných (26%) z toho 8 mužů a 18 žen, 16(16%) z toho 4 muži a 12 žen tráví

svůj volný čas s přáteli a pouze 5 osob (5%) z toho 2 muži a 3 ženy volilo odpověď kino, divadlo.

Poměr aktivního a neaktivního trávení volného času je poměrně vyrovnaný, jelikož 53% dotazovaných se žádné aktivity neúčastní a 47% dotazovaných zvolilo trávení volného času z některých uvedených aktivit.

Poslední otázka tohoto bloku, otázka č.18 je určena respondentům, kteří v předchozí otázce zvolili odpověď, že žádné z uvedené aktivity se neúčastní. Otázka č.18 se ptá, zda důvodem jsou finanční prostředky, nebo se těchto aktivit nikdy neúčastnili, nebo zda nemají zájem. 38 osob (18 mužů a 20 žen) uvedlo, že důvodem jsou finance, 9 osob (7 mužů a 2 ženy) uvádí, že nemá zájem a 6 osob (2 muži a 4 ženy) se nikdy neúčastnilo.

Je prokázáno, že dlouhodobá nezaměstnanost má nepříznivý vliv na zdraví jedince a to jak na fyzické tak psychické. Otázka č.19 se ptá, zda respondent pocítil zhoršení svého zdravotního stavu. 63 osob (63%) z toho 27 mužů a 36 žen) odpovědělo ne, tedy nepocítilo zhoršení zdravotního stavu. 19 osob (19%) z toho 7 mužů a 2 ženy odpovědělo ano a 6 osob (6%) z toho 4 muži a 2 ženy nedokázaly posoudit zda došlo ke zhoršení jejich zdravotního stavu. Nejvíce změnu zdravotního stavu pocítily osoby ve skupině 51a více let. Naopak žádná změna zdravotního stavu byla nejčastěji zaznamenána ve skupině uchazečů do 25 let.

Otázka č.20 je určena respondentům, kteří zaznamenaly zhoršení zdravotního stavu. Otázka zněla, zda se jednalo o problémy fyzické, nebo psychické, nebo je nelze identifikovat. 24 osob z toho 8 mužů a 16 žen odpovědělo, že se jednalo o potíže psychického rázu. 7 osob z toho 2 muži a 5 žen volilo odpověď fyzického rázu. Poslední možnost, že nelze identifikovat nezvolil ani jeden respondent.

V podvědomí zůstává, že nezaměstnanost je spjata s psychikou člověka, proto si většina myslí, že má také vliv jenom na psychické zdraví a pokud se v tomto období vyskytne zhoršení zdravotního stavu po fyzické stránce, není přisuzován důvod nezaměstnanosti.

Poslední otázka č. 21 zjišťovala, zda respondent při zjištění zhoršení zdravotního stavu vyhledal odbornou pomoc. Z celkového počtu respondentů. Kterí pocítili zdravotní problémy tj. 31 osob, vyhledalo odbornou pomoc pouze 13 osob (1 muž a 12 žen). Můžu se jenom domnívat, že důvodem tak nízkého počtu, který vyhledá odbornou pomoc je skutečnost a přetrvávající podvědomí, že nezaměstnanost je stav, za který se lidé stydí a kdyby se k tomu přidaly zdravotní problémy, tak jsou považováni za fluktuanty.

9 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ A VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda dlouhodobá nezaměstnanost ovlivňuje životní úroveň v důsledku snížení příjmu, sociální kontakty a zdraví nezaměstnaných osob.

Na základě stanoveného cíle jsem si stanovila čtyři výzkumné předpoklady, které jsem na základě zjištěných dat potvrdila či vyvrátila.

První výzkumný předpoklad zjišťoval, zda byli respondenti z důvodu snížení příjmu, nuceni omezit některé z uvedených výdajů. Vycházela jsem z toho, že dlouhodobě nezaměstnaní již nepobírají podporu v nezaměstnanosti, popř. pobírají sociální dávky, kterými pokryjí základní životní potřeby, a tudíž muselo zákonitě nastat omezení finančních nákladů, s čímž souvisí snížení životní úrovně.

Samozřejmě zde sehraje, zda dlouhodobě nezaměstnaný žije sám či v rodině, kde jsou ostatní členové výdělečně činní, nebo naopak více členů domácnosti je bez příjmu. Přesto si myslím, že v každém případě dlouhodobé snížení příjmu znamená snížení životního standartu, ale u každého je to v jiné míře a taktéž záleží na tom, na jakou životní úroveň byl respondent doposud zvyklí.

Při vyhodnocení výsledků bylo zjištěno, že většina respondentů tj. 87% není se svojí současnou finanční situací spokojena a taktéž 91% respondentů byla nucena omezit finanční výdaje, zejména za stravu celkem 53% osob.

Výzkumný předpoklad byl potvrzen.

Druhý výzkumný předpoklad byl, že z důvodu nedostatku finančního příjmu využívají respondenti finančních půjček na překlenutí období nezaměstnanosti.

Je zřejmé, že většina bank vyžaduje od klientů, kteří půjčku žádají, potvrzení o příjmu. Tuto skutečnost nemůže nezaměstnaný doložit, jelikož podpora v nezaměstnanosti či sociální dávka není pro tyto účely považována za příjem. Z těchto důvodů nezaměstnaní vyhledávají tzv. půjčky bez potvrzení příjmu, které poskytují nebankovní společnosti. Tento typ půjčky lze vyřídit rychle a snadno, ale bohužel pokud klient včas nesplácí, nastupují úroky a sankce, které jsou často likvidační. Lidé nejsou dostatečně informováni, nevyznají se ve spleti půjček a úvěrů, nedomyslí si důsledky při neplacení a navíc je zde v podstatě klamavá reklama, která nepomáhá lidem jak hlásá, ale vydělává na důvěřivosti lidí, kteří ji podlehnou. V této souvislosti mluvíme o tzv. finanční nigramotnosti .

Z výzkumu vyplynulo, že 86% respondentů nemá půjčku a v budoucnosti o ní neuvažuje, tímto nebyl druhý výzkumný předpoklad potvrzený.

Třetím výzkumným předpokladem bylo, že dlouhodobá nezaměstnanost je důvodem omezení kontaktů s přáteli. Vycházela jsem z toho, že nezaměstnanost je stav, za který se doposud většina osob stydí, bere ho jako ponižující stav a sama sebe za neschopné, což vede k izolaci od přátel a omezení aktivního trávení volného času a to z důvodu, aby se vyhnul kontaktům .

Omezení společenského života nastává také v souvislosti s omezením finančního příjmu. Nezaměstnaní mají sice nadbytek volného času, který však neumí aktivně využít, což vede k riziku jeho špatného trávení a proto je velmi důležité i v tomto období udržovat své zájmy a udržovat kontakty s přáteli a zachovávat dosavadní stereotyp.

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že 59% respondentů nesouhlasí s tvrzením, že s dlouhodobou nezaměstnaností souvisí ztráta přátel, přesto 69% osob uvedlo, že s bývalými

spolupracovníky není v kontaktu a dále z dotazníku vyplynulo, že 53% osob netráví svůj volný čas společenskými aktivitami.

Výzkumný předpoklad byl potvrzený.

Čtvrtý výzkumný předpoklad měl potvrdit či vyvrátit, že nezaměstnanost negativně ovlivnila respondentovo zdraví. Je známý vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na psychiku člověka, i když většina nezaměstnaných si tento vliv neuvědomuje a už vůbec nepředpokládá, že nezaměstnanost má negativní vliv i na zdraví fyzické.

Zhoršení zdravotního stavu pocítilo 31% respondentů.

Výzkumný předpoklad se nepotvrdil.

ZÁVĚR

Dlouhodobá nezaměstnanost znamená pro člověka zejména snížení životní úrovně, narušení vztahů rodinných i interpersonálních. Přináší sebou mnoho problémů, které spočívají ve ztrátě pracovní kvalifikace, sociální izolaci, depresích, alkoholismu, dochází ke ztrátě sebedůvěry a následně ke zhoršení zdraví.

V důsledku těchto negativních jevů se řada dlouhodobě nezaměstnaných dostává na okraj společnosti a stávají se z nich osoby nezaměstnatelné.

S nezaměstnaností se jednotlivci vyrovnávají různě. Závisí na životní situaci jednotlivce, jeho osobnosti, sociální podpoře v rodině, na jeho zdraví ale také svoji roli hraje věk, pohlaví, vzdělání a ne méně důležitou roli hraje aktivita a motivace pracovat.

Délku nezaměstnanosti také značně ovlivňuje nepružnost trhu práce, která zejména spočívá v rozdílu mezi nabídkou a poptávkou práce. Dalším faktorem negativně ovlivňující délkou nezaměstnanosti je častá absence dostatečné kvalifikace pro nabízená pracovní místa, neochota rozšíření si vzdělání a v neposlední řadě neochota migrace za prací.

Nepříznivé důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti mají vliv na jedince i celou společnost a tak se tento jev ocitá v centru pozornosti celé společnosti. V současné době dochází k sociálním reformám, jejichž snahou je pomáhat těm, kteří pomoc skutečně potřebují a již neposkytovat podporu lidem, kteří tento systém zneužívají. Při řešení dlouhodobé nezaměstnanosti nelze opomenout potřeby kvalitní poradenské činnosti a to na úrovni úřadu práce.

Závěrem bych si dovolila konstatovat, že pro dlouhodobě nezaměstnané je důležité vedle finančního zabezpečení a pohody, zabezpečit si i pohodu duševní. Je třeba, kromě pracovního života, zaměřit se i na jiné hodnoty, které nám ve složité životní situaci pomůžou. Důležité je nejenom budovat kariéru, ale také rodinný život, koníčky a naučit se věřit sám sobě. Pokud člověk přijde o práci, měl by to vzít jako výzvu a šanci a neztrácet optimismus.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Právní předpisy o zaměstnanosti*. Praha: Na Poříčním právu I, 2009. 156 s. ISBN 978-80-86878-92-8.

ŠVEC, I., HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2000. 444 s. ISBN 80-7178-496-6.

ŠPATENKOVÁ, N. a kolektiv. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing a.s., 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9.

BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora*. Olomouc: Anag, 2003. ISBN 80-7263-159-4.

BUCHTOVÁ, B.A KOL. *Nezaměstnanost - psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-85850-60-5.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-60-5.

VÝROST, J. SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Roční zpráva o situace na trhu práce k 31.12.2010, interní materiál Úřadu práce v Uherském Hradišti 2010.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Sb.	Sbírka zákonů
ZoZ	Sbírka zákonů
Vyhl.	Vyhláška
ESF	Evropský sociální fond
ÚP	Úřad práce
VOŠ	Označení respondentů s vyšším odborným vzděláním
Bc	Označení respondentů s bakalářským vzděláním
VŠ	Označení respondentů s vysokoškolským vzděláním
ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
VPP	Veřejně prospěšné práce
RIP	Regionální individuální projekt

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Rozdělení uchazečů o zaměstnání do jednotlivých segmentů.....	37
Graf 2. Zastoupení respondentů dle znaku pohlaví.....	42
Graf 3. Věková struktura uchazečů.....	43
Graf 4. Rozdělení uchazečů dle dosaženého vzdělání.....	43

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Životní minimum pro rok 2010 v Kč.....	19
Tab. 2. Struktura evidovaných uchazečů podle délky evidence.....	34
Tab. 3. Průměrná délka evidence (ve dnech).....	34

SEZNAM PŘÍLOH

- P I   Dotazník
- P II   Výsledky výzkumu
- P III   Počet UoZ s evidencí delší než 5 měsíců

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážený respondent,
jmenuji se Hana Špaleková, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. V rámci své bakalářské práce se na Vás obracím s žádostí o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na problematiku dlouhodobé nezaměstnanosti. Vámi uvedené údaje budou použity výhradně ke studijním účelům. Dotazník je anonymní, zvolené odpovědi prosím zakroužkujte.

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Věk

- a) do 25 let
- b) 26-30 let
- c) 31-50 let
- d) 51 a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- a) základní
- b) vyučen/a
- c) maturita
- d) vyšší odborné vzdělání
- e) vysokoškolské

4. Bydlím

- a) sám
- b) s rodiči
- c) partnerem
- d) partnerem a dětmi

5. Změnila Vám ztráta zaměstnání Váš standart nebo životní úroveň?

- a) zcela
- b) částečně
- c) vůbec

6. Vaše současné finanční zabezpečení je pro Vás dostačující

- a) ano
- b) ne

7. Postačují Vám sociální příspěvky, příspěvky v hmotné nouzi na pokrytí základních životních nákladů?

- a) žádné nepobírám
- b) jsou dostatečné
- c) ne, měly by být vyšší
- d) měly by být nižší

8. Pokud jste byli nuceni omezit výdaje, jednalo se o výdaje za:

- a) bez omezení
- b) strava
- c) oblečení
- d) zábava (kino, divadlo, sport)
- e) jiné (telefon, benzín..)

9. V období nezaměstnanosti jste byl nucen/a vzít si finanční půjčku?

- a) ano
- b) ne
- c) uvažuji o ní

10. Pokud jste odpověděl/a kladně či o půjčce uvažujete, jednalo by se o půjčku od?

- a) rodiny, známých
- b) finančního ústavu (banka, spořitelna)
- c) nebankovní společnost

11. Při evidenci na ÚP si můžete legálně vydělávat, využil/a jste této možnosti?

- a) ano
- b) ne
- c) nemám zájem

12. Byl/a by jste ochoten/a se za práci odstěhovat ?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

13. Jaká výše mzdy je pro Vás dostatečně motivující pro nástup do zaměstnání

- a) jakákoliv
- b) minimálně 10.000,-Kč
- c) min. 15.000,-Kč
- d) více než 20.000,-Kč

14. Zaměstnání hledáte

- a) sám
- b) za pomoci ÚP
- c) ÚP a zprostředkovatelské agentury
- d) nehledám

15. Se ztrátou zaměstnání bývá spojena ztráta přátel či omezení kontaktů s nimi

- a) souhlasím
- b) nesouhlasím
- c) nevím

16. Jste v kontaktu se svými bývalými spolupracovníky a scházíte se?

- a) velmi málo
- b) vůbec
- c) pravidelně

17. V posledních třech měsících jste se účastnil/a některé z akcí

- a) kino, divadlo
- b) posezení s přáteli
- c) sportovní aktivity
- d) žádné

18. Pokud jste odpověděla ne, tak z důvodu

- a) nemám zájem
- b) z finančních důvodů
- c) nikdy jsem se takových aktivit neúčastnil/a

19. Pociťujete na sobě v období nezaměstnanosti zhoršení zdravotního stavu?

- a) ne
- b) ano

20. Pokud jste pocítil/a zdravotní potíže, jednalo se o?

- a) fyzického rázu
- b) psychického
- c) nedokážu identifikovat

21. Vyhledal/a jste odbornou pomoc?

- a) ano
- b) ne

Děkuji Vám za trpělivost při vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY VÝZKUMU

1. Pohlaví:

Pohlaví	Počet	%
Muži	41	41
Ženy	59	59
Celkem	100	100

2. Věk:

Věk	Pohlaví	Počet	Celkem
Do 25 let	Muži	11	24
	Ženy	13	
26 – 30 let	Muži	7	18
	Ženy	11	
31 – 50 let	Muži	7	20
	Ženy	13	
51 a více	Muži	16	38
	Ženy	12	
Celkem		100	100

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

Vzdělání	Pohlaví	Do 25 let	26 – 30 let	31 - 50	51 a více	Celkem
Základní	Muži	2	1	3	9	15
	Ženy	0	2	6	19	27
Vyučen	Muži	4	1	2	5	12
	Ženy	7	2	2	1	12
Maturita	Muži	5	5	2	2	14
	Ženy	6	6	4	2	18
VOŠ, Bc	Muži	0	0	0	0	0
	Ženy	0	0	0	0	0
VŠ	Muži	0	0	0	0	0
	Ženy	0	1	1	0	2
Celkem		24	18	20	38	100

4. Bydlím:

Bydlím	Muži	Ženy	Celkem	%
Sám	3	0	3	3
S rodiči	8	8	16	16
S partnerem	6	10	16	16
S partnerem a dětmi	24	41	65	65
Celkem	41	59	100	100

5. Změnila Vám ztráta zaměstnání Váš standart nebo životní úroveň?

Změna	Muži	Ženy	Celkem	%
Zcela	5	12	17	17
Částečně	34	38	72	72
Vůbec	2	9	11	11
Celkem	41	59	100	100

6. Vaše současné finanční zabezpečení je pro Vás dostačující?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	%
Ano	5	5	8	8	13	13
Ne	36	36	51	51	87	87
Celkem	41	41	59	59	100	100

7. Postačují Vám sociální příspěvky, příspěvky v hmotné nouzi na pokrytí základních životních nákladů?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	%
Nepobírám	32	32	41	41	73	73
Dostatečné	0	0	0	0	0	0
Nedostatečné	9	9	18	18	27	27
Nižší	0	0	0	0	0	0
Celkem	41	41	59	59	100	100

8. Pokud jste byli nuceni omezit výdaje, jednalo by se o výdaje za:

Věk	Bez omezení	Strava	Oblečení	Zábava	Jiné
Do 25 let	5	1	7	11	0
26 – 30 let	0	8	4	6	0
31 – 50 let	0	11	3	6	0
51 a více let	4	33	1	0	0
Celkem	9	53	15	23	0

9. V období nezaměstnanosti jste byl/a nucen/a vzít si finanční půjčku?

Věk	Pohlaví	Ano	%	Ne	%
Do 25 let	Muži	0	0	10	10
	Ženy	0	0	13	13
26 – 30 let	Muži	1	1	4	4
	Ženy	0	0	9	9
31 – 50 let	Muži	2	2	3	3
	Ženy	1	1	11	11
51 a více	Muži	1	1	15	15
	Ženy	0	0	21	21
Celkem		5	5	86	86

10. Pokud jste odpověděl/a kladně či o půjčce uvažujete, jednalo by se o půjčku od:

Typ půjčky	Muži	Ženy	Celkem	%
Rodina	5	4	9	64
Finanční ústav	4	1	5	36
Nebankovní společnost	0	0	0	0
Celkem	9	5	14	100

11. Při evidenci na ÚP si můžete legálně vydělávat, využil/a jste této možnosti?

Věk	Pohlaví	Ano	%	Ne	%	Nemám zájem	%
Do 25 let	Muži	7	7	0	0	4	4
	Ženy	7	7	6	6	0	0
26 – 30 let	Muži	0	0	5	5	2	2
	Ženy	6	6	4	4	1	1
31 – 50 let	Muži	6	6	1	1	0	0
	Ženy	8	8	5	5	0	0
51 a více let	Muži	4	4	9	9	3	3
	Ženy	7	7	11	11	4	4
Celkem		45	45	41	41	14	14

12. Byl/a by jste ochoten/a se za prací odstěhovat?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	%
Ano	16	16	21	21	37	37
Ne	19	19	30	30	49	49
Nevím	6	6	8	8	14	14

13. Jaká výše mzdy je pro Vás dostatečně motivující pro nástup do zaměstnání:

Mzda	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100 %
Jakákoliv	2	2	6	6	8	8
10000,- Kč	4	4	21	21	25	25
15000,- Kč	29	29	31	31	60	60
20000,- Kč	6	6	1	1	7	7

14. Zaměstnání hledáte:

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100 %
Sám	15	15	16	16	31	31
Pomocí ÚP	14	14	13	13	27	27
ÚP	6	6	18	18	24	24
Nehledám	6	6	12	12	18	18

15. Se ztrátou zaměstnání bývá spojena ztráta přátel či omezení kontaktů s nimi:

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100%
Souhlasím	4	4	18	18	22	22
Nesouhlasím	29	29	30	30	59	59
Nevím	8	8	11	11	19	19

16. Jste v kontaktu s bývalými spolupracovníky a scházíte se?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100%
Velmi málo	10	10	8	8	18	18
Vůbec	29	29	40	40	69	69
Pravidelně	2	2	11	11	13	13

17. V posledních třech měsících jste se účastnil/a některé z akcí?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100%
Kino, divadlo	2	2	3	3	5	5
Posezení s přáteli	4	4	12	12	16	16
Sport	8	8	18	18	26	26
Žádné	27	27	26	26	53	53

18. Pokud jste odpověděl/a ne, tak z důvodu:

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100%
Nemám zájem	7	7	2	2	9	17
Finanční důvody	18	18	20	20	38	72
Neúčastním se	2	2	4	4	6	11

19. Pociťujete na sobě v období nezaměstnanosti zhoršení zdravotního stavu?

Věk	Pohlaví	Ano	%	Ne	%	Nevím	%
Do 25 let	Muži	0	0	10	10	1	1
	Ženy	1	1	12	12	0	0
26 – 30 let	Muži	0	0	6	6	1	1
	Ženy	2	2	9	9	0	0
31 – 50 let	Muži	3	3	4	4	0	0
	Ženy	6	6	7	7	0	0
51 a více let	Muži	7	7	7	7	2	2
	Ženy	12	12	8	8	2	2
Celkem 100%		31	31	63	63	6	6

20. Pokud jste pocítil/a zdravotní potíže, jednalo se o:

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100%
Fyzické	2	2	5	5	7	23
Psychické	8	8	16	16	24	77
Nelze definovat	0	0	0	0	0	

21. Vyhledal/a jste odbornou pomoc?

	Muži	%	Ženy	%	Celkem	100 %
Ano	1	1	12	12	13	42
Ne	9	9	9	9	18	58

PŘÍLOHA P III: POČET UOZ S EVIDENCÍ DELŠÍ NEŽ 5 MĚSÍCŮ

